

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1918

TRYKT I KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI - KOLDING

Statens pædagogiske Studiesamling
København

*Hed. Roesdal
med venlig hilsen
fra Anders Ulshøj*

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

SAA SLOG HAN HARPEN AF HARME • STRENGEN ER AF GULD • URJUVEN
HANS BRUD UD AF TROLDE
ENS ARME • SAA LIFLIG LEGTE HAN FOR SIN

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1918

TRYKT I KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI - KOLDING

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

H

Redaktion: Alfred Hansen, Hans Hansen
og Anders Uhrskov.

STATENS PÆDAGOGISKE BOKHANDLINGSBUREAU - KØBENHAVN

Statens pædagogiske Bøger og Uddrag
København

Jakob Knudsens Særstilling

indenfor den grundtvigske Lejr

af

Holger Bøgrup.

DET VIGTIGSTE af, hvad jeg kan fortælle om Jakob Knudsens Livsførelse, er samlet i den Levnedstegning af ham, som jeg skrev efter hans Død, og dette Emne skal jeg derfor ikke optage her igen. Derimod ønsker jeg at sige noget om den særegne Stilling, han indtog i det danske Aandsliv, som udgik fra Grundtvig, fordi man derigennem maaske lidt bedre vil kunne vurdere hans Betydning for Folkelivet i det hele og saaledes læse hans Bøger med mere af det Udbytte, han selv ønskede, de skulde give hans Landsmænd.

Jakob Knudsen var, mens han levede, en meget omstridt Mand. Det selviske i hans Natur gjorde sig saa kraftigt gældende, at det ikke altid var nemt, selv for alvorlige Mennesker, at give Agt paa det aandelige Kald, som han havde at røgte. Men nu, da hans Støv blandes med Jorden, vil det være af ikke ringe Værdi for vort Folk og især for den unge Slægt, om det, som var Kærnen i hans Liv, kommer til at træde klart for Dagen og virke med al den Sandhed, som ligger deri. — Dertil vil ogsaa jeg som hans nære Ven gerne bidrage, blandt andet med, hvad

jeg her skriver til vore gamle Elever, hvoraf de fleste har set og hørt Jakob Knudsen paa Frederiksborg Højskole.

*

*

*

Det er en uomtvistelig Kendsgerning, at Jakob Knudsen var en født og baaren Grundtvigianer, og at han til sin Død blev ved at føle sig som Grundtvigs Lærling baade i kristelig og folkelig Henseende.

Han var, for at bruge hans eget Udtryk, »rodfastet« i denne aandelige Egn fra sin spæde Barndom, gennem sit Hjem, sin Opdragelse og alle de Barndoms-minder, der ikke blot var ham dyrebare, men afgørende for hele hans senere Livs Udvikling og Tankegang. — Han var bundet saaledes i Lydighed til denne aandelige Arv, at den paa Livstid gjorde sig gældende hos ham med samme Virkelighedsmagt som Naturens almindelige Love.

Inderst inde gav den ham Lys over hans Gudsforhold og klarede de Samvittighedsspørgsmaal, som ellers vilde have voldt ham ulidelige Kvaler. — Det er uhyggeligt, at saa mange moralske Grundtvigianere søgte at genne ham ud af deres Lejr som en sort Syndebuk, naar man tænker paa, hvor fast han var »bundet til Guds Fodskammel«, og hvor tryk han følte sig i Barneretten trods alt sit naturlige Heden-skab, som han saa ærligt vedstod.

Denne Tryghed i Gudsforholdet fandt han netop ved at leve det Kristenliv i Daabspagten, som Grundtvig paa sin særegne Maade har oplyst for den danske Menighed. — Var der nogen ægte Grundtvigianer blandt vor Tids Kristne, saa var det Jakob Knudsen. Han havde tilegnet sig Grundtvigs Lære om Troens Ord saa levende som meget faa. Det var for ham ikke en køn Theori, som han hyldede af theologiske

Grunde eller af Ærbødighed for den hjemlige Overlevering. Nej, hans Syn derpaa var Frugten af hans indre Oplevelser i hans Livs alvorligste Stunder.

Han kunde for sin Sjælefreds Skyld ikke slippe den Overbevisning, at Gud selv møder os i Daabs-pagtens Ord, at vi med det Ord kan kalde paa ham og være sikker paa, at han da er hos os med sin Fred, som frelser fra alle Fristelser og Anfægtelser. Han var ikke bange for den Beskyldning, at han brugte Forsagelsen og Troen som en Trylleformular, hvormed han manede Fanden bort og fandt Fristed hos Gud. Han sagde udtrykkelig, at Troens Ord efter hans Mening kunde blive selv den til Velsignelse, som ikke kunde knytte en eneste klar Tanke til Leddene deri. Og af sin egen Erfaring ytrede han, at det vel kunde være godt, naar man havde Stunder dertil, at dvæle med Eftertanke ved alle Troens Led. Men naar man var i Vaande, fik man ikke Tid dertil. Saa brugte man Ordet som et Nødraab i Hast, og saa vandt man endda alt det væsentlige, nemlig det trygge Samfund med Gud, som værner hans Børn mod alle Farer.

Hvor forskellig var ikke denne Brug af Trosbekendelsen fra den, som for Eksempel gamle Pastor Sveistrup gjorde deraf i sine sidste Levedage. Da der var en, som spurgte ham, om det ikke var svært at faa Tiden til at gaa, da han ikke længere kunde læse eller sysselsætte sig paa anden Maade, svarede han: »Nej! naar jeg begynder at finde Tiden lang, saa tager jeg Troens Ord for mig, og saa tænker jeg ved hvert Led deraf paa al den Velsignelse, som det rummer. Paa den Maade slipper jeg for al Ked-somhed.«

Saaledes kan en Olding hvile glad i det Ord, hvoraf han har levet »hver Dag, han saae paa denne Jord«.

Men ikke mindst ægte eller velsignelsesrig er den Brug deraf, som en Mand gør, naar han kæmper i den yderste Nød med forvirrende Tanker og stakaandet raaber det ud i sin Frygt for at synke i Afgrunden. — Et saadant kæmpende Liv maatte Jakob Knudsen tit føre fra Ungdommen af. Men aldrig svigtede hans Tillid til at blive bjærget hos Gud, naar han bekendte den Tro, hvorpaa han var døbt.

Utallige Prøver havde gjort ham sikker i den Overbevisning, at Trosbekendelsen ved Daaben er Guds eget Ord til os, at Gud bor i dette levende Ord og aldrig søges forgæves af den, som bekender det af et ærligt og maaske angstfuldt Hjerte. — Derfor var der en anderledes Vægt i det Vidnesbyrd, han kunde aflægge derom, end i de lunkne Paastande, hvormed adskillige andre paa Retroenhedens Vegne hævder Grundtvigs Lære om Guds levende Ord.

Derfor var det ogsaa i mine Øjne et alvorligt Tab for den danske Kirke, da Knudsen maatte opgive sin Præstegerning i Mellerup. Men ganske vist fik hans Vidnesbyrd om Livet i Ordet en ny Vægt derved, at han nu ikke længer kunde mistænkes for at aflægge det paa Embedets Vegne. Og et saadant rent personligt Vidnesbyrd om Kærnen i den kirkelige Kristendom forsømte han heller ikke siden at give med Mund og Pen, naar Lejlighed bød sig.

*

*

*

Paa samme Maade var han en fuldtro Tilhænger af Grundtvigs Syn paa det folkelige. Han opfattede ganske vist Folkelighed mere fra Natursiden, end Grundtvig og hans fleste Disciple har gjort. Det laa nærmere for Jakob Knudsen at se naturalistisk-kunstnerisk end historisk-poetisk paa Folkelivet, og han havde svært ved at kendes ved den folkelige

Danskhed i anden Skikkelse end den, han mødte hos jyske Gaardmandsslægter, som var bleven tro imod deres Fædres Dannelse og Tankegang.

Men han nægtede aldrig, at Aanden er det afgørende ved al ægte Folkelighed. Han troede, som Grundtvig, paa det danske Folk som en organisk aandelig Enhed, hvis Livsindhold rummes i Modersmaalet.

Som det enkelte Menneske og som Hjemmet for ham var Helheder, Gud havde skabt, saaledes saae han ogsaa en Guds Skabning i det danske Folk med dets fælles Folkeaand og Modersmaal. Han saae med megen Kritik paa de kunstige sociale Sammenslutninger, enten de saa klassesdelte Folket eller bredte sig internationalt ud over Landets Grænser. Han fandt, at saadanne mekaniske Sammenrottelser paa verdslig Maade maskingjorde Menneskelivet. Men i Danskheden saae han en naturlig Enhed af alle Danske. — Vel betragtede han ikke Folkeaanden som en Personlighed; men han agtede den for en virkelig Aandsmagt, som tilførte hvert enkelt Medlem af Folket en Kraft, det ikke ejede i sin egen Sjæl, men kun fik fra det folkelige Fællesliv.

Som han tit har viist, hvorledes det kristelige Aandsliv i Menigheden er rigere og renere end hver enkelt Kristens personlige Liv, selv hos de ærligste og frommeste, og hvorledes en Samling Stympere med megen Selviskhed og uægte Væsen kan blive helliget gennem kristeligt Fællesskab, naar Aanden er over dem, — saaledes troede han ogsaa, at danske Mennesker med al deres Usseldom kunde faa et højere Livspræg, naar de forenedes i Kærlighed til Fædrelandet og lod sig aandeligt gribe af Modersmaalets Ord og Sange.

Utvivlsomt var han da i sit Syn paa Ord og Aand, som her er Hovedsagen, baade som Kristen og som

Dansker en aldeles ægte Grundtvigianer. Og heri skete der til hans sidste Stund ingen væsentlig Forandring med ham.

*

*

*

Men hvorledes gik det da til, at han i Aarenes Løb kom til at staa i saa skarp en Modsætning til meget af det, som ellers har god Klang blandt vor Tids Grundtvigianere? Hvad gav ham den Særstilling, som han øjensynligt indtog i den Lejr, hvor han dog helt hørte hjemme? Hvor kunde det være, at saa mange, baade indenfor og udenfor den grundtvigske Kreds, i de senere Aar regnede ham for en afgjort Modstander af det Vennelag, hvorfra han var udgaaet?

Ja, dette skrev sig fra, at hans grundkritiske Natur bragte ham i Modsætning til alt det uægte, der efterhaanden er vokset op i den grundtvigske Folkeager. Mens Grundtvig selv og næsten alle hans Lærlinge har haft et lyst Syn paa Folkelivet og i al Fald har været baaren af et stort Haab til dets Fremtid, var Jakob Knudsen en tung, indadventt Natur, der altid maatte prøve, om Menneskers personlige Forhold til de kristelige og folkelige Ideer var ægte, ja, egentlig kun havde Brug for disse Ideer, for saa vidt de gjorde sig virksomt gældende i den enkeltes indre Liv.

De allerfleste folkelige Ordførere er næsten selvfølgelig sangvinsk-koleriske. Men Jakob Knudsen var afgjort flegmatisk-melankolsk. Hans Sjæleliv mindede for saa vidt meget mere om Søren Kierkegaards end om Grundtvigs. Men hans Aandsliv var ikke desto mindre langt mere grundtvigsk end kierkegaardsk.

Dette ejendommelige Sjælepræg gjorde ham til en streng Dommer over alle aandelige Foreteelser inden for den grundtvigske Lejr og bragte ham fra hans første Ungdom i bevidst Modsætning til alle dem,

der mere kritikløst arbejdede for de grundtvigske Tankers Udbredelse i Folket.

Det var dette Modsætningsforhold, som meget tidligt kom i Vejen for Samarbejdet mellem saadanne to gode Grundtvigianere som Jakob Knudsen og Ludvig Schrøder.

Jeg har i min Bog om Jakob Knudsen søgt at paa-vise Grunden til, at han og Ludvig Schrøder i Længden ikke kunde »rummes i en Sæk«, og en Gesvindtskriver har i en Avisanmeldelse paataalt dette som utilladelig Sladder om private Forhold. Vedkommende Blad-mand har altsaa ikke forstaaet, at det her drejer sig om meget mere end en personlig Misstemning mellem Schrøder og Knudsen, at her er Tale om en historisk Brydning mellem to Strømninger i det grundtvigske Aandsliv, som det er af stor Betydning for vor Ret-nings Fremtid at faa stillet i fuld Belysning.

Edvard Lehmann har gjort den aandrige og ram-mende Bemærkning, at »paa Askov var Jakob Knud-sen kun den bløde, blinde Larve til — lad os ikke sige: den flagrende Sommerfugl, men den stærke Eghjort, der engang skulde flyve af Hylstret«. — Det var derfor ikke nemt selv for hans nærmeste at skønne klart over hans Muligheder eller dømme retfærdigt om de Sammenstød, hans gnavende Gang bragte ham i med en saadan travl Arbejdsbi som Ludvig Schrøder. Men bagefter ser jeg des tydeligere, at jeg dengang var Vidne til et begyndende Opgør mellem den ud-adgaaende og indadsøgende Kraft i det grundtvigske Livsrøre.

Jeg behøver ikke her at udbrede mig om Ludvig Schrøders Værdi som Fører for Højskolesagen efter Kolds og Grundtvigs Bortgang. Det vilde være over-flødigt at bruge mange Ord til at bevise, at denne »Professor i Grundtvig« var en ægte Grundtvigianer.

Men det er værd at lægge Mærke til, at hans Livsopgave var at føre Grundtvigs Tanker ud i Livet og give dem saa vid en Udbredelse som muligt.

Enhver Livsretning, som har slaaet Rod i Folket, vil vise en stærk Drift til at udvide sig til alle Sider, og det var denne Drift hos Grundtvigianismen, som havde sin ypperste Talsmand i Ludvig Schrøder. — Han ønskede ikke alene at skaffe Retningen saa mange Tilhængere som muligt; men han ønskede nok saa ivrigt at se den udfolde sin Virksomhed paa saa mange Omraader som muligt.

Naar han paa sine gamle Dage skulde have en rigtig stor Glæde, fik han den bedst ved at holde en Slags Revy over alt, hvad Folkehøjskolen havde udrettet i Danmark, ja i Norden, og hvad den forhaabentlig vilde komme til at udrette i hele den vide Verden. Vi, der var tilstede ved hans 70-Aars Fødselsdag, husker nok hans barnlige Glæde over alle de Deputationer, som bragte Hilsen og Tak fra en hel Række forskellige Kredse og Foreninger. Han tog det ikke som en blot personlig Hyldest, men glædede sig over de mange Lovord som Vidnesbyrd om den Indflydelse, Højskolen i det hele havde vundet i vort offentlige Liv.

Og denne Glæde var ikke Tegn paa Overfladiskhed i Schrøders Natur. Nej, den udsprang af en Livsdrift, der i al Fald for hans Person havde de dybeste og reneste Kilder. Jeg har aldrig mødt en skønnere og sundere Følelse for, hvorledes Ordet avler Daad, en varmere og mere dansk Fryd ved Fremskridt paa hjemlig Grund og i en god Aand. — Naar han stod og udmalede Livet i en driftig Bondegaard, hvor alle delte Arbejdet og Æren, og hvor alle samledes til fælles folkelig og kristelig Opbyggelse, saa fik vi en dejlig Udlægning af det Livssyn, som Grundt-

vig sang om: »Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord —«.

Derfor var Schrøder ogsaa med Liv og Sjæl optagen af hele den Udvikling i det danske Landbrug, som gik for sig i Firserne, mens Jakob Knudsen var Lærer paa Askov. I dette Udslag af de danske Bønders Driftighed med de store Sammenslutninger, Dyrskuer, fælles Mejeridrift, Forsøgsstationerne osv. havde Grundtvigs folkelige Tanker jo sin væsentlige »Andel«, og Schrøder kunde aldrig blive træt af at fremhæve, hvorledes Aand og Haand her arbejdede sammen til Fædrelandets Gavn.

Men hvor berettiget den Glæde var, hvormed Schrøder saae paa Landbrugets Fremskridt, saa lader det sig dog ikke nægte, at der var Farer forbunden med den rivende Fart i Folkets udvortes Fremgang. Sjælelivet kunde, som Jakob Knudsen har sagt, ikke følge med i samme Trit. Og dertil kom, at det aandelige Liv hos Folket truedes fra anden Side ved Kampen for det politiske Selvstyre, som netop i de samme Aar lagde Beslag paa saare meget af Folkets Kraft. Hele denne ydre Udvikling truede med at centrifugere Livsindholdet ud af den oplyste Befolkning eller i al Fald svække og udvande dens indre Liv.

Her trængtes der øjensynligt til en Modvirkning, som Schrøders daadrige Liv ikke var anlagt paa at bringe til Veje. — Dersom der ikke kom en ny, indadgaaende Bevægelse, en Inderliggørelse efter den stærke Udvidelse, saa vilde det gaa med Grundtviganismen som med saa mange andre Rørelser i Aandslivet, at den vilde flyde ud, spædes op og tilsidst blive helt ukendelig i det almindelige Folkehav, hvori den var løbet sammen med alle mulige andre Strømme.

For dem, der ikke øjner Evighedsværdierne i den grundtvigske Oplysning, vilde dette være et meget

naturligt Forløb. De mange Halv- og Kvart-Grundtvigianere, som det kom til at vrimle af ved Aarhundredskiftet, var Fisk, der syntes at varsle om Strømmens Udløb, og der var andre triste Tegn til aandelig Opløsning. — Viben blandt de danske Digtere, Johan Skjoldborg, havde desværre ikke helt Uret, naar han i »Bjærregaarden« pøb om, at Bønderne, som før havde hyldet »Birkedal«, nu var ved at foretrække »Munkedal«.

Men imod denne Ødelæggelse af Israel rejste Gud en Profet i Jakob Knudsen.

Mens Ludvig Schrøder glædede sig oprigtigt ved hvert Fremskridt i Aandens eller Haandens Verden, ja lagde hele sin Sjæl ind i Arbejdet for Livets fortsatte Udvikling, var Jakob Knudsen fra første Færd kritisk overfor Tingenes Gang, fordi Udviklingen efter hans Mening førte Folket bort fra den sikre, nedarvede Grundvold for dets Liv. — Det er i saa Henseende betegnende, at Titelen »Fremskridt«, som han har givet en af sine bedste Romaner, er ment ironisk.

I denne Modsætning røber der sig modsatte personlige Anlæg og forskelligt Kald indenfor Folkelivets Husholdning. — Forskellen svarer nemlig til den, der altid vil findes mellem en ægte Skolemand og en ægte Kunstner. Den første er haabefuld, den anden er mindefast. Den ene ser fremad, den anden tilbage. Skolemanden har altid den kommende Slægt for Øje. Kunstneren foretrækker det gode gamle, hvor Mindet kan dvæle i Fred, og Øjet hvile paa samstemte Former og Farver. — For en Kunstner er intet ulideligere end en moderne Stationsby med Tage af Pap eller mønstrede Cementsten. Han elsker derimod de gamle Landsbyer med deres straatækte Bøndergaarde. En Højskolemand kan vel ogsaa se, at de gamle Boliger er bedre indbyggede i Landskabet end de ny;

men han kan ikke lade være at tage Hensyn til det praktiske. Han ser derfor en større Opgave i at gøre Stationsbyen kønnere end i altid at prise Straatagene, som alligevel maa forsvinde.

Imidlertid skal vi alle erkende, at det er godt, nogle er skabt saaledes, at de holder trofast paa det ned-arvede og taler skarpt om Manglerne ved det moderne. Og da dette laa til Jakob Knudsens Natur, havde han deri en naturlig Forudsætning for sit særegne Kald indenfor den grundtvigske Lejr. — Al hans Kærlighed og Kendskab var hos de gammel-dags jyske Bønder, hvis nedarvede Dannelse han ansaa for den ypperste Form af ægte Danskhed. Han havde mindre tilovers for Husmænd og Haandværkere, og han fristedes til at regne Byernes Arbejderklasse for Vraggods, en sjælløs Hob uden ægte dansk Natur i sig.

Heri laa hans store Begrænsning, men ogsaa hans Styrke, for det kan jo ikke nægtes, at det var noget af det bedste hos det danske Folk, som han med Forkærlighed priste.

Men havde han ikke haft andet Forhold til Folkelivet end dette, vilde hans Betydning ikke være bleven saa stor eller hans Indflydelse saa gavnlig, som jeg mener, den var. Den rent kunstneriske Sans for det kraftige og det ægte kan udmærket tjene en kælen Æsthetik, der taler meget om det storladne, men i Virkeligheden staar det fjernere, end den smaat skaarne Arbejdsmand, der ærligt gør sit til Slægtens Opholdelse. — Saaledes tror jeg ogsaa, nogle har misbrugt Jakob Knudsens Digtning til æsthetisk Nydelse af Naturkraften, omsat i Kunst.

Men et saadant Misbrug er i al Fald ikke forskyldt af Knudsen selv. Hans Grunddrift var af dybere Art. Med al hans kunstneriske Evne var det ingenlunde

som Tilskuer paa Afstand, han stillede sig overfor Livets store Spørgsmaal. Nej, de brødes i hans eget Bryst. Han kendte Kampen, Kvalen og Hvilen fra sit eget dybt bevægede indre Liv. Og det var de Erfaringer, han derinde havde gjort, som det laa ham mest paa Hjerte at meddele sine Medmennesker.

Derfor var han mere en streng Dommer end en kritisk Tilskuer overfor Livets Spil. Men bag Dommen laa der et varmt Hjertelag, en inderlig Kærlighed til Folket og Menigheden, som gav ham Retten til at revse haardt.

I dybeste Forstand kæmpede han for Alter og Arne. Det var hans Opgave at værne om det ægte, barnlige og mandige Liv i Ordet, som danner Kærnen i Danskheden og Kristendommen. Han vilde ikke, at disse Helligdomme maatte besudles, eller at Gløderne derfra skulde spredes som Aske for alle Vinde. — Kunstnerisk pegede han maaske tilbage til en svunden Tid. Men profetisk pegede han indad mod de evige Livskilder.

Hans stærke Tale om Barndommens Minder, om Lydighed mod Forældrene, om Viljestyrke i Livsførelsen viste stadig ind til Hjertelivet, som Kilden til al Velsignelsen. Og det er et saadant Vidnesbyrd, vor Tid, vort Folk og ikke mindst vor Vennekreds trænger til, om den skal faa den rette Modvægt imod det centrifugale Uvæsen, som længe har ført det store Ord rundt omkring os.

Fra Frederiksborg Højskole

af

Holger Bøgrup.

DET ER EN FORUNDERLIG TID, vi oplever. Hver eneste Dag har i den sidste Maaned bragt Nyheder, ikke blot om Kampen paa Valpladserne, men om Sammenbrud og Nydannelser, hvortil Menneskeslægten i over hundrede Aar ikke har kendt Mage.

Og mens de store Folkesamfund brager, kløves og omvælttes, skyder der paa een Gang et herligt Haab frem for det lille danske Folk, et Haab, som alle vaagne danske Mennesker har baaret paa i mange Aar, men knap har turdet give Ord eller rigtig slaa Lid til, og som dog nu synes ganske nær ved sin Opfyldelse.

Vi maa nok nynne med den sønderjydske Salmesiger: »Se, nu er Stunden næsten oprunden, næsten oprunden, som gør mig glad!« — Men for mange af os er det som en Drøm, at dette skal times os. Vi føler jo godt, hvor lidt vi har fortjent det. Ja, jeg synes undertiden, at vi er uværdige til den Folkelykke. Men saa tænker jeg atter paa, at Sønderjyderne i al Fald ikke er kommen sovende dertil; men at de — menneskelig talt — blødende har vundet deres Frihed som Kampens Løn. Og saa tænker jeg videre paa, hvad Grundtvig altid sagde, at i Danmark er Lykken immer bedre end Forstanden.

Men det skal ikke forstaas, som om vi havde særligt Held i Verdens Lotteri. Nej, det betød i hans Mund, at Lykken skrev sig fra Guds underlige Naade mod dette lille Folk. Og det er vist, at skal vi denne Gang komme paa Højde med vor Lykke, maa vi ikke glemme at takke Gud derfor af hele vort Hjerter og med dyb Erkendelse af vor egen Ringhed.

Men gaar det, som vi tør vente, da bliver det dog en dejlig Tid for Danmark! Hvilken Lykke for os »gamle« at opleve det, vi har haabet paa fra Barndommen af! Og hvilken Lykke for jer unge, at I har Udsigt til at virke i en Folketid som den, der nu dages!

Som gammel Grundtvigianer har jeg den særlige Glæde, at jeg nu tør regne med en Modtagelighed, baade i Danmark og hos vore Nabofolk, for Grundtvigs Tanker om Folkeliv og Kristendom som aldrig før. Nu er der Brug for dem allevegne, og jeg fryder mig ved det Haab, at ogsaa jeg maa faa Lov til at bringe et godt aandeligt Budskab til vore Landsmænd i *hele* vort Fædreland og til vore store Frændefolk i Vest og — i Syd.

Næst efter Udsigten til, at vi faar det danske Sønderjylland tilbage, er intet mere glædeligt for mig, end at vi tør vente at se det tyske Folk komme til sig selv igen efter de lange Tidens falske Drømme om Blod og Jærn. Og for en Dansker er det ikke svært at forestille sig, at Tyskernes Nederlag vil blive dem selv og hele den øvrige Kristenhed til megen Velsignelse.

Men lad mig ikke fortsætte med disse Fremtids-syner! Jeg har ikke kunnet tie helt med, hvad der i denne Tid bevæger mig saa stærkt, og jeg vil kun slutte disse korte Betragtninger med et inderligt Ønske om, at Frederiksborg Højskoles Læringer maa tælles

blandt dem, der nu med Tak til Gud gør Danskheden Ære i deres daglige Gerning, i deres Ord og hele Færd i Verden!

*

*

*

Naar jeg fra dette Blik paa Verdensbegivenhederne skal gaa over til at give den sædvanlige Beretning om Skoleaaret, føler jeg, hvor smaat alt, hvad jeg har at meddele, tager sig ud overfor Dagens store Spørgsmaal. Og endnu mindre bliver det ved her at fæstes paa Papiret uden det Liv, som godt kan gøre daglige Tildragelser betydningsfulde og minderige.

Den Læser, som ikke kender vor Skole, vil antagelig smile lidt overlegent af mine Dagbogsoptegnelser. Men jeg veed, at de for mange af vore Elever faar mere at sige, fordi de vækker Erindringer, som er dem kære. Til saadanne Læsere alene vender jeg derfor ogsaa min Tanke, mens jeg løber hen over det sidste Skoleaar og fremdrager nogle smaa Minder derom.

Vinterskolen 1917—18 var usædvanlig stærkt besøgt. Her var i alt 158 Karle, hvoraf de 150 deltog i den almindelige Undervisning, og altsaa kun 8 ialt var paa den ældre Afdeling, som kaldes »Vinduet i Vest« — Jeg haaber, at der efterhaanden skal blive noget mere Tilgang til denne Afdeling, som maaske i Fremtiden kan faa endnu mere Lys ind i Stuen, hvis der ogsaa kan sættes »et Vindu i Syd«.

Blandt den store Elevflok var der enkelte, som mindede os pinligt om »Gullasch«. Men Hovedparten var heldigvis gode danske Karle, som gjorde et forsvarligt Arbejde og viste Glæde ved det Ord, de hørte. — Ikke mindst gjaldt dette en Tylvt, som Skæbnen havde bragt i nær Berøring med Verdensbegivenhederne, og som øjensynlig nød Opholdet i dette fredelige Skole-

Kommandoholdet 1917—18.

hjem dobbelt efter de overstandne Lidelser i fremmed Land. Deres Nærværelse fik stor Betydning for alle Kammeraterne, især da nogle af dem var vel skaarne for Tungebaandet og jo havde meget mærkeligt at fortælle.

Naturligvis kunde jeg i mine »Middagstaler« bringe daglig Nyt fra Verdenskrigen, og ved enkelte Lejligheder havde vi ogsaa Besøg fra de krigsførende Lande af Rejsende, der vederkvægede sig i det lille fredelige Danmark med dets forholdsvis gode Madskab.

Saaledes var her den 13. November, ledsaget af Gymnastikinspektør *K. A. Knudsen* og Student *Munck*, en madjarisk Frue, *Madame Hampel*, født *Polyxène de Pulszky*, med Datter fra Buda-Pest. Denne Dame var af en fremragende Slægt. Hendes Fader var en lærd Arkæolog og kendt Politiker, personlig Ven af Frihedshelten *Kossuth*. Som lille Pige havde hun sid-det paa *Garibaldi's Skød* og hørt ham fortælle Historier. Hverken hun eller Datteren syntes begejstrede over Tyskland eller harmfulde paa Vestmagterne.

Et Par Uger senere havde vi Besøg af en *Königlich*

Paa Cykeltur tredie Pinsedag.

Ökonomierat Dr. Gg. Stieger fra Berlin, der var Sekretær for en stor Landboforening af preussiske Junkere, men som selv var overmaade menneskelig. Han var rejst til Danmark for at studere Husflidsarbejdet og Folkehøjskolerne. Det lod til at være et Livsspørgsmaal for ham, hvorledes man skulde modvirke den »Landsflugt«, d. v. s. Indflytning fra Landet til Storbyskerne, som havde taget saa truende Overhaand i Tyskland i de senere Aar. Han vilde gøre noget for »Husmandsstanden«, og han havde Øje for, at her maatte en folkelig Oplysning paa luthersk Grund gaa Side om Side med det faglige Arbejde for Landbrugets Opkomst og den hjemlige gammeltyske Husflid. — Jeg skimtede under Samtalen med denne Idealist, som stærkt beklagede det statsmæssige ved alt det tyske Samfundsvirke, enkelte Linjer af den Fornylse, der venter det tyske Folk, og hvortil de maaske for Fremtiden ogsaa vil søge Raad hos os.

Af mere hjemlige Gæster i Vinterens Løb nævner jeg — foruden vor Præst Niels Dael og vor Sangerinde Sigrid Jørgensen — Thomas P. Hejle, der mester-

ligt foredrog »den politiske Kandestøber«; vor gamle Elev Student *Emil Joensen*, der viste Lysbilleder fra Færøerne, hvor han hører hjemme; min Svigersøn *Ferdinand Jersin*, som bl. a. holdt Foredrag om Krigen og om Seminarieførstander Svendsen; min Søster *Eline Begtrup*, der under et længere Besøg i Februar holdt to Foredrag om Familielivets Betydning for den almindelige Udvikling og desuden prækede en Søndag i Foredragssalen om den kananæiske Kvinde.

Den 21. Februar deltog vore Elever i »en Ungdomsdag« i Hillerød, hvor Konsulent *A. P. Jacobsen* talte om unge Landbrugeres Udsigter, og Fabrikant *M. Nordsten* foreviste sin Maskinfabrik.

Den 27. Februar holdt Egnens Husmandsforeninger et Møde her paa Skolen, hvorved Folketingsmand *Niels Frederiksen* var Hovedtaler. Efter Foredraget bragte jeg en Tak til Niels Frederiksen for det store Arbejde, han med andre af forskellige Partier under Indenrigsminister Rodes Overledelse gjorde i disse Krigsaaar til Bedste for Landets Borgere.

Den 10. Marts besøgte de fleste af Eleverne *Grundtvigs Højskole*, hvor gamle *H. Rosendal* holdt Foredrag for dem, og besaa ved samme Lejlighed Landbrugsmusæet.

Den 16. Marts havde vi vort aarlige *Landbrugsmøde*. Statskonsulent *K. Hansen* talte om Anvendelsen af den danske Jord i 1918, og den ny Forstander paa Tune Landboskole, *N. Bredkjær*, talte om Husdyrbrug under Krigen.

Tirsdag den 19. Marts holdt alle vore Sangere og Spillere en hjemlig Koncert under Ledelse af *Hede-gaard*. Og Søndag den 24. Marts havde *Eli Olsen* med Hjælp af Violinisten *Gunder* og Frk. *Sigrid Jørgensen* en velbesøgt og vellykket offentlig musikalsk Underholdning i vor Spisesal. — Samme Dag var der Gymna-

stikopvisning. — Og to Dage efter sluttede Skolen paa Grund af den nære Paaske.

Vore hjemlige Fester ved Helligtrekonger og Fastelavn blev i Overensstemmelse med Tiderne holdt indenfor temmelig snævre Grænser, men forløb dog muntert og godt.

Til Vinteren 1917—18 knytter sig mange gode Minder om den unge dygtige Lærer *Uffe Grosen*, der virkede her som Stedfortræder for *Sigfred Munch*, som deltog i Statens etaarige Kursus paa Lærerhøjskolen i København.

*

*

*

Sommerskolen 1918 var som sædvanlig godt fyldt. Her var i alt 200 unge Piger. Af mine Dagbogsblade anfører jeg følgende:

Kristi-Himmelfarts-Dag havde vi Besøg af omtrent halvhundrede Medlemmer af *Kristeligt Studenter-Settlements Kursus* i Saxogade, under Ledelse af cand. mag. *P. Manniche*, som virker for Oprettelsen af en international Arbejderhøjskole. Jeg holdt Foredrag, og bag efter var der en meget livlig Forhandling om Arbejderoplysning m. m.

Den 11. Maj fortalte en svensk Højskolelærer *Dencker* fra Lunnevad om Lapperens Liv i Norrland.

Anden Pinsedag blev Nørgaards lille Søn *Helge* døbt. Han er født den 30. Marts.

Søndag den 2. Juni var 40 Medlemmer af *Studenterkredsen* paa et for os fornøjeligt Besøg herude. Dagen gik med Tale, Sang, Musik (af Student *Hans Borup* og *Eli Olsen*).

Grundlovsdagen tilbragtes som saa tit i Fredensborg.

Emil Konradi talte om Mælk og Malkning den 10 Juni. — *Vilhelm Saxtorph* talte og læste gentagne Gange.

Pigerne drikker Chokolade paa Fruebjerg.

Den 19. Juni fortalte Frk. *Hortense Panum* om den gamle folkelige Langeleg, som hun søger at faa i Brug paany. — Den 20. Juni havde vi Besøg af *Døcker-samfundet*. Den 21. Juni talte vor gamle Elev fra 1896 *Anne Marie Petersen* om de indiske Kvinders Liv, og der blev indsamlet en pæn Sum til hendes paatænkte Kvindeskole for Tamulerne.

Fruebjergsmødet den 23. Juni var meget stærkt besøgt. *J. C. Christensen*, der havde lovet at tale, blev i sidste Øjeblik forhindret ved sin Islandsrejse. Vi fik en god Erstatning i *Thomas Bredsdorff*, der med kort Varsel kom herop og talte om vor Tids Ungdom. *Fr. Nørgaard* fortsatte i samme Spor, og efter Spisning i det grønne og Hornmusik sluttede jeg med en Tale om Absalonstiden, hvorom jeg, inspireret ved et Møde paa Vordingborg Slotsbakke paa Valdemarsdagen, havde digtet en Sang, som jeg venter trykt her i Aarskriftet.

Forstanderens Fødselsdag fejredes med behørig Festlighed den 28. Juni. Pigerne forærede os nogle smukke Kurvestole, som nu er sat i »Sommerstuen« paa anden Sal, hvor vi i Fremtiden agter at holde vore Lærermøder. — Blandt Dagens Gæster var *Niels Skovgaard* med Hustru og Børn, som kort efter rejste fra Hillerød til Lyngby. Vi vil savne disse gode Venner af vor Skole. — Andre Gæster var *Christen Jul* og hans Broder *Johannes Viggo Pedersen*, der forlystede os med Sang og Spil om Aftenen.

Torsdag den 4. Juli var der Udflugt til *Gilleleje*, der i disse Krigstider maa erstatte Kullen for os.

Den 9. Juli talte Valgmenighedspræsten *Asger Højmark*, hvis Datter *Sigrid* var Elev paa Skolen, om Apostelen Peter.

Elevmødet den 13.—14. Juli overlader jeg andres Penne at beskrive. Jeg siger kun, at det gik godt og

Fra Elevmødet. — Chokolade paa Plænen.

Fra Elevmødet. — Paa Festpladsen i Haven.

glædeligt helt igennem. Desuden takker jeg Elevforeningens mangeaarige Formand, *N. P. Nielsen*, for hans virksomme Venskab og byder hans Efterfølger, *Mikkel Pedersen*, velkommen til godt Samarbejde i Fremtiden.

Nogle Dage efter Elevmødets Slutning fik vi det sørgelige Bud fra Ubberup, at en af Mødets Deltagere, vor gode Elev *Aage Pedersen*, var død af den spanske Syge kort efter Hjemkomsten. Den samme Syge hjemsøgte os i den følgende halve Snes Dage. Men skønt mange blev angrebne, var der dog ingen, som laa til Sengs mere end nogle faa Dage, og ved Skolens Slutning var det hele vel overstaet.

Den 22. Juli læste *Thomas P. Hejle* højt (efter Opfordring atter »Den politiske Kandestøber«). Samme Aften spillede Føreren for »Futurismen« i Berlin, *Herwarth Walden*, nogle af sine mærkelige Kompositioner for os.

Ved Sommerskolens Slutning maatte vi byde Farvel til tre udmærkede Medhjælpere ved vor Skolegerning. *Frederik Schrøder*, som nu i adskillige Aar har virket her, var nemlig i Vinterens Løb bleven forlovet med *Ingeborg Bindlev*, som har været Hjælper ved Højskolen og ved vor Datters Børneskole i det sidste Aar, og da de unge Folk gerne vilde giftes, tog Schrøder imod Plads paa Askov Højskole, hvor han jo ogsaa i enhver Henseende hører hjemme. Den 24. September, Ludvig Schrøders og Jacob Appels Bryllupsdag, blev de viede i København og rejste straks efter til Askov, hvor der venter dem en travl Virksomhed. Jeg er vis paa, at alle gamle Elever, som kender Schrøder, forener sig med os om at ønske ham god Lykke til Gerningen paa Askov og sige ham en oprigtig Tak for hans trofaste gode Arbejde her paa Frederiksborg.

Et andet Giftermaal har bragt os et andet Tab, Vor udmærkede Musik- og Sanglærerinde *Eli Olsen*, som i flere Aar har været os en meget kær Husfælle, holdt nemlig Bryllup paa sine Forældres Gaard ved Roskilde Fjord den 17. Oktober d. A. med Bank-assistent *Johannes Anker Møller*, hvis Fader er Fri-menighedspræsten i Klim.

Min Hustru og jeg var glade ved at være med til denne Fest. Vi haaber, at den unge Frue og hendes Mand ofte vil besøge os i Fremtiden. De bor ved Roskilde.

*

*

*

I August Maaned holdtes her, fra den 3. til den 10., *Otte Dage paa Højskole* med omtrent 130 Deltagere, hvoraf de allerfleste var Københavnerne. Mange af dem havde aldrig været paa en Højskole. Men det forhindrede dem ikke i snart at føle sig godt hjemme herude. Foruden Skolens Lærere talte *Helge Hostrup* næsten hver Dag under Mødet, og om Aftenne var der Sang og Oplæsning af ham med hans Hustru og deres tre ældste Døtre. Dette Hostrupske Bidrag til de otte Dage gjorde Mødet til en Fest for os alle. Vi haaber, at Hostrup ogsaa i Fremtiden vil medvirke, naar vi faar Københavnerne paa Højskole.

Hele denne Bevægelse, der som bekendt ledes af Fabrikant H. P. Jensen, har vokset sig stærk siden 1911, da det første Københavnermøde holdtes herude. I Aar var der saadanne Møder paa fem forskellige Højskoler med over 500 Deltagere ialt. Jeg er vis paa, at det er den bedste Maade for Følkehøjskolen at komme i Lag med den almindelige københavnske Befolkning. Jeg har allerede haft stor Glæde deraf og sætter et stort Haab til Sagens Fremtid.

Vort Efteraarsmøde den 27.—29. September var godt besøgt. Af fremmede Talere var her *Harald*

Balslev fra *Ubberup*, som fortalte levende og sjælfuldt om *Gunnar Wennerberg*, hvis »Gluntar« han om Aftnerne gav Prøver paa sammen med Adjunkt *Kaj Bredsdorff*. Sognepræst *Larsen* fra *Helsinge* talte paa Mødets første Dag om, hvorledes Kristendommen gennemsyrrer det menneskelige Samfund. Den sidste Dag, som var en Søndag med meget stærkt Besøg, talte *Alfred Povlsen* om »at være af Sandhed«; Censor *P. A. Rosenberg* fortalte om *Molière* og oplæste tilsidst »Den indbildte Syge«.

I Oktober og i Begyndelsen af November har vi som alle andre været stærkt grebne af de store Verdensbegivenheder og ikke saa lidt trykkede af »den spanske Syge«s Hærgninger.

Vi har i den Anledning som andre Højskoler udsat Vinterskolens Aabning til den 11. November. Men vi haaber nu at kunne begynde igen paa vort Arbejde med de unge. En alvorlig, men rig Tid ligger for os. Gud give Lykke og gode Raad!

Venlig Hilsen til alle gamle Elever, som læser dette, fra jeres gamle Forstander.

9. November 1918.

Sommerpiger paa Høstarbejde.

Absalon.

Tone: •Lytter I, som end har Lyst —.

SYV AARHUNDREDER svandt hen
Siden hine store Dage,
Da Kong Volmer og hans Mænd
Frelste os fra Venders Plage,
Rejste Danmark af dets Fald,
Løfted det til Magtens Sæde,
Fulgte Kirkens Korstogskald
Under Danebrog med Glæde.

Forrest mellem Folkets Mænd,
I vor Saga størst af alle,
Stod som Kongens fuldtro Ven,
Prist af alle Danmarks Skjalde,
Absalon fra Fjennesløv,
Søn af Asser og Fru Inge,
Til hvis Minde over Støv
Endnu Sorøs Klokker ringe.

Som en ægte Sællandsfar
Elsked han de dyre Minder,
Der sprang ud med Taaren klar,
Hvor Knud Lavards Kilde rinder.
Og som Kirkens fromme Søn
Gav han tidlig Gud sit Hjerte,
Ofred under Suk og Bøn
Ham sit Liv til Alterkærte.

Lys han søgte udenlands,
 Mødte der de stærke Drømme,
 Hvor i helligt Hærtogs Glans
 Korset signed Tidens Strømme;
 Fik et Storsyn paa det Kald,
 Hvortil han af Gud var dannet:
 Til, ved Troens Kraft, af Fald
 Højt at hæve Fædrelandet.

Snart med Sællands Bispestav
 Stod han ved Kong Volmers Side,
 Styred Flaaden over Hav,
 Hærged Fjendelandet vide.
 Men igennem Blod og Brand,
 Hvormed Venderne han trued,
 Lyste Fred paa fremmed Strand
 Korset, som i Stavnen lued.

Fredden fødtes af hans Daad,
 Danmark blomstred i dens Skygge,
 Rigets Mænd fik gode Raad
 Til vort Fædreland at smykke.
 Bonden pløjed trygt sin Vang,
 Markerne bar dobbelt Grøde.
 Ved de mange Klokkers Klang
 Folkets Aand blev vakt af Døde.

Syv Aarhundreder svandt hen
 Siden hine store Dage,
 Og med Vemod danske Mænd
 Stirred tit paa dem tilbage.
 Men — vil Gud — vort Fædreland
 Skal til Stordaad atter stige,
 Under Korset føre an
 Sejersælt i Aandens Rige!

Fruebjerg, den 23. Juni 1918.

Holger Begtrup.

Folkeminder.

DER kommer for de allerfleste Mennesker den Tid, hvor deres Tanker vender tilbage til Barndommen for der at finde Vederkvægelse for deres urolige og søgende Sjæle. Barndoms minderne er som Hvilen i Moders Favn fuld af Varme og Fred, de er som Riddet paa Faders eller Bedstefaders Knæ fuld af Oplevelse og Munterhed.

Men saadan som den enkelte har sine personlige Barndoms minder, saaledes har Slægten og over den igen hele Folket ogsaa sine fælles Barndoms minder, og det er dem, man kalder Folkeminder. De gode Minders Betydning er den, at man ved at tage dem frem paany i sine Tanker genoplever tidligere Oplevelser omend i svagere Form, men disse Oplevelser er meget ofte fælles for flere, og naar disse Mennesker saa giver sig til at opfriske gamle Minder sammen, genoplever de ikke blot noget hver for sig, men de genoplever i Fællesskab den fælles Oplevelse og styrkes dobbelt deraf. Det samme er Tilfældet med Folkeminderne. Fortællinger om vore Bedste- eller Oldeforældres Tro og Overtro, om deres Levevis og deres forskellige særskilte Oplevelser, maaske af munter Art, fængsler os stærkt, og selv om Folkeminderne ikke er knyttet direkte til vor Familie, men til vor Fødeegn eller Landsdelen, hvor vi stammer fra, optager de os. Ja selv om det er Træk fra helt

andre Landsdele, vi hører, lytter vi med Spænding. Naar Folkeminderne virker saaledes paa os Landsbybørn — om det samme gælder Byfolk, er vel ikke sandsynligt — da er det, fordi vi føler, at det er Kød af vort Kød og Ben af vore Ben. Det er *vor Slægts Barndomsminder*, her er Tale om. Den unge Mand har ofte i en kortere eller længere Aarrække en vis Lyst til at rive sig løs fra Slægten og gaa sine egne Veje, men den Tid kommer, eller skal gerne komme, da han vender tilbage til Slægten og dens Overleveringer, da han blot føler sig som et nyt Led i Slægtens lange Kæde, og da er hans Lykke for en væsentlig Del naaet. Det synes imidlertid, som det nulevende Slægtled i mange Tilfælde føler langt større Varme for Folkeminderne og det overleverede i det hele. Den stigende Interesse for gammel Byggeskik og gammeltdags Indbo og Udstyr saa vel som for Folkeminder og Folkemindeforskning tager jeg som et Sundhedstegn. Vi er blevet en Kende mere danske. Vi er ved at vende tilbage til vor Barndom.

Naar jeg nu i det følgende vil gengive nogle Træk fra gammel Tid, bliver det ingenlunde noget fuldstændigt Billede, Folkeminderne er mangfoldige som selve Livet, men saa mange af Hovedtrækkene kan jeg forhaabentlig faa med, at man gennem dette Rids kan kende det gamle igen.

En Ting, som man kunde skrive en halv Bog om, var de gamles Arbejde. Vi har nu om Stunder egentlig slet ikke Lov til at bruge Ordene Slid og Slæb, for vi har aldrig oplevet det, som de betegner. Nej, de Ord hører den gamle Tid til, dengang man ingen Maskiner havde. Den Mand, der har prøvet at staa i Laden og svinge Plejlen hele Dagen den lange Vinter igennem og tærskte 150—200 Tdr. Korn, han ved lidt om, hvad Slid vil sige. De

Kvinder, der levede for to—tre Menneskealdre siden, da man af Uld og Hør selv forarbejdede alt, hvad der brugtes i Huset af Gangklæder og Sengeklæder, og da man selv tilberedte alt, hvad man spiste og drak, de kan tale om Slid. Og de Mennesker, der levede i Udskiftningstiden sidst i det 18. Aarhundrede, og som blev nødt til at flytte fra Landsbyerne og ud paa den nøgne Jord for der uden anden faglig Hjælp end en hjemmelært Tømrer (en *Huggere* hed han her i Nordsjælland, og han var baade Tømrer, Snedker og Hjulmand) og en Tækkemand, de kunde tale om Slid og Slæb. De maatte køre alt Tømmeret til deres klinede Bindingsværks Huse hjem fra Skoven, de maatte grave og ælte al den Ler, der skulde bruges til Væggene foruden de Masser, der skulde anvendes til Gulve. Det var intet Under, at man talte om *Lerslæbet* som noget af det, der tog haardest til Ryg og Lemmer. Tiden var stræng og besværlig, tillige fattig, men man har ikke paa Fornemmelsen, at den var ulykkelig. Der var i disse gamle Tider en Arbejds-glæde, som vi ikke kender Mage til i dette Aarhundrede. Nu har vi faaet Maskiner til at gøre det strenge Arbejde, de har taget en Byrde fra Menneskets Ryg og lagt den over paa dets Sjæl.

Der er nemlig to Ting, Maskinerne har taget fra os, det er Selskabeligheden, Fællesskabet ved Arbejdet, og Rytmen i det. Der er Musik i Leen, hvad enten man staar og stryger den, eller man hører dens takt-faste og metaltonende Hug i den modne Kornmark. Der er Musik i Plejlslagene, naar to Tærskere staar i Loen og arbejder. Det er lidt tør Musik kanske, men taktfast og rytmisk er den. Har de marcherende Soldater intet Orkester foran, kan den lille Tromme med dens enstonende knaldende Lyd ogsaa live op i de trætte Ben.

Men nu er det anderledes, der er ingen Rytme i en Selvbinder eller en Tærskemaskine. Og den anden Ting, det muntre Fællesliv i Arbejdet, er blevet langt mindre, den gensidige Hjælpsomhed mellem Naboer er næsten forsvundet, man har den ikke behov længere. I gammel Tid hjalp man hinanden med at bygge, grave Tørv, tilberede Hørren, karte osv. Alt dette krævede som oftest mere Mandskab, end den enkelte Gaard besad, men saa fik man Hjælp fra Nabogaarden og en eller to Husmandsfamilier, Nabogaarden ydede man samme Hjælp ved en lignende Lejlighed, og Husmandsfamilien fik sin Betaling i Naturalier.

Al denne Arbejdsfællesskab gav meget Humør, man lo og spøgede, fortalte og sang. Man spiste og drak naturligvis ogsaa. En streng Dag belønnedes ofte med et lille Gilde, Klinegilde, Kartegilde osv.

Jeg har i det sidste Aar brugt en meget stor Del af min Fritid til at arbejde med nordsjællandske Folkeminder. Derfra har jeg følgende Træk. Ved et Klinegilde i Ørby var der to af Klinekællingerne, som [man kaldte de Koner, der klinede Væggene, Jyde-Stine og Jæger-Marie, der oven paa den lange Arbejdsdag var i saa godt Humør, at de paa een Gang tog hinanden om Livet og gav sig til at danse Polka, alt mens de sang Peder Dass' Vise om Skabelsen:

Da Gud Herren saa, at han
 enlig var udi sin Stand,
 gav Gud ham en Kvinde.
 Hun blev skabt ud af hans Ben
 som en Frue smuk og ren,
 kaldet en Mandinde.

Alt dette Samvær gav Anledning til megen Fortælling og Sang. Man kvad de gamle Folkeviser, og man

sang Markedsviser, der drev af Sentimentalitet, man fortalte Eventyr og Smaahistorier, man sagde Vittigheder og prøvede hinanden af ved snedige Gaader. Man havde Udbytte af det altsammen, for man var med i det med hele sin Sjæl, og det er altid det vigtigste.

Lad mig nævne nogle af de Gaader, man drillede hinanden med i gammel Tid.* Først nævner jeg et Par jyske. *Hvorfor vender Ræven sig om, naar Hundene er efter ham? — Fordi han ikke har Øjne i Nakken. Hvorfor har Møllerne hvide Hatte? — For at sætte dem paa Hovedet. De sjællandske ligner i Lune de jyske. Hvad er det, der er mellem Bjerg og Dal? — Ordet og. I hvilket Kar kan man ikke slaa Vand? — I de fyldte. Hvem kan køre tusind Mand til Byen i en Vogn? — Den, som kører tidt nok.*

Det er maaske ikke noget Tilfælde, naar der i de fynske Gaader, Jens Kamp anfører, er flere Vers end i de andre. De fynske Gaader, han anfører, har mindre Lune end de jyske og sjællandske, men de har til Gengæld mere Stemning.

Jeg har min hvide Kjole, — ingen vilde have mig;
 jeg har min grønne Kjole, — ingen vilde have mig;
 jeg har min røde Kjole, — nogle vilde have mig;
 jeg har min sorte Kjole, — alle vilde have mig.

Denne Gaade, hvis Løsning er et Kirsebær, er jo et helt Digt.

Det gode Humør, som saa mangfoldige af den Tids Historier og Smaatræk vidner om, er et straalende Livstegn, et Tegn paa Sundhed og Glæde. I min Barndom har jeg hørt om en Karl, der var utilfreds med Kosten paa Gaarden, og det gav han Udtryk i følgende Ord, der samtidig ved deres Lune bragte

*) Her efter *Danske Folkeminder*. Æventyr, Folkesagn, Gaader, Rim og Folketro. Samlede fra Folkemunde af Jens Kamp. (1877). Jens Kamp var Lærer paa Grundtvigs Højskole.

Størstedelen af Utilfredsheden paa Flugt: *Gud ha' Lov, A haa' faat mi' Syn igjen. I Gue' kund' A ingen Gryn*sie i mi' Vælling, i Dau kan A sie Skrav Kjerkgjemmel mi' Melme.*

I min Hjemegn kom engang en Daglejer hen til en Gaardmand, som vi kan kalde Jens Pejsen, og sagde: »*Godaw, Jens Pejsen, kan do kyer med en Las Tørre o Søndag?*« — »*Nej, pin'de nej kan A ej*«, var Svaret. Men Daglejeren var ikke mundlam, og han svarede rapt: »*Tak skal do ha', Jens Pejsen, A holder møj af ren Beskejn!*« Takket være dette Svar gik Daglejeren ikke hjem tung og nedtrykt, nej hvorfor dog — det var jo ham, der havde sejret.

Det gælder om at være Situationen voksen, og naar Havgassen (Fiskeren) i Vestjylland bejler, siger han ligesaa stille til Pigen: »*Tøkkes du et, te wo Ban (Børn) sku wæ Søskind?*«

Denne spøgefulde Form gør det lettere for ham at faa de vanskelige Ord sagt, og skulde det beklagelige ske, at Pigen sagde nej, saa var Nederlaget ikke saa ydmygende. Han havde jo ikke friet til hende, — nej naturligvis. Han havde blot tilladt sig en spøgefuld Bemærkning.

Menneskene er jo i det hele svært udspekulerede, hvad et Skæmtesagn fra Vestjylland om *Harboøreboer i Havsnød* godt nok viser. Det lyder saaledes: To fattige Fiskere fra Harboøre drog engang ud paa Havet for at fiske. De trængte nok til at gøre en rigtig god Fangst, for hjemme havde de kun et lille jordløst Hus, og de havde begge mange Børn. Baaden, de drog ud paa, var lille og skrøbelig, og da det i samme begyndte at blæse op, var de ilde stedte. Det blev værre og værre, snart var det en rygende Vestenstorm, og især den ene af dem klagede og jamrede sig ynkelig, han raabte: »*Aa Wohar (Vorherre) aa*

ald hans Apostler, hjælp vos o æ Land! Mo A kom løvind i Land den jen Gaang, saa laawer A, te A vel gi taav stue Vaagslys te Hæbøer Kjærk!« Den anden Fisker lo og sagde: *Din Stemper, du haa knap en Paat aa kog dæ en Skefuld Grød i, hue vil du da fo Waagslys fræ te Hæbøer Kjerck?*« Men den første svarede med et lunt Blink i Øjet: *»Tøjs, tøjs! læ vos snak for æ Mand, te vi er o æ Land!«*

Et sjælden godt psykologisk Eksempel paa Stemningsovergange har man i Læsøboens Aftenbøn i Storm: *»Aa Gu bejr et fo den stakkels Sømand! — Guj gi, hvis han ska straj, han saa maa straj po vos! — Ja Wohær gi vos en gue Strajing enden i Maan!«*

Dette lille dybt realistiske Billede er godt at more sig over, men det er tillige vel egnet til Eftertanke.

At det ikke er Læsøboen selv, der fortæller Historien, men hans Nabo Vendelboen, er ogsaa en Oplysning af Interesse.

En stærk levende Sans for, hvad de selv havde oplevet, havde de gamle, det gjaldt deres mere private Oplevelser saa vel som Begivenheder, der angik Land og Rige, saadan som dengang Engelskmanden var her. Men deres historiske Sans spændte ogsaa over mere end det, de selv havde været Øjenvidner til, men saa traadte hyppigt Fantasien i Virksomhed. Jeg ved ikke rigtig, om man kan kalde deres historiske Sans historisk-poetisk, men historisk-fantastisk var den i alt Fald.

Det var saaledes meget besynderlige Ting, der var hændt paa Wienerkongressen 1815. Fhv. Folketingsmand Lars Larsen, en gammel Mand paa 79 Aar, som lever her i Hillerød, og som har bevaret Mindet om Livet her i Nordsjælland i første Halvdel af forrige Aarhundrede forbløffende klart, meddeler i Frederiksberg Amts historiske Samfunds Aarbog for

1908, hvorledes en af de Koner, der skættede Hør fortalte, at da Frederik den Sjette var til Kongres i Wien, havde den russiske Kejser fornærmet de andre Monarker ved at snyde sin Næse foran Fronten. Da ingen andre turde udfordre Russeren til Duel, traadte Frederik den Sjette frem og gjorde det. De hug saa sammen med Klingerne, men Kejseren kunde ikke klare sig og maatte for ikke at risikere Livet gaa ind paa at stille 12,000 Mand til den danske Konges Raadighed i Tilfælde af Krig.

Denne Fortælling om en Duel mellem Frederik den Sjette og Kejseren findes ogsaa paa Jydsk, idet Dr. H. F. Feilberg har gengivet den i *En Kaargild*. Naturligvis har den her et andet Klædebon, og den er tillige langt udførligere.

»Si kun no. Frederik dend Sætt' waa kun en bett'e Kaa'l, o han bløw' aalder saa faa'le stu'er, men ved de Tier, a snakk'er om' waa han endno minder, for, a ska sæj' wos, han bløw jo ælder sin. Saa waar 'et ve di Tier, te Frederik sku te o griv Statens Tømmer, te aall' di hæ'r stue Nob'esfolk, Rusland, æ Tyskerer o dem aalsamm'el, di mjen't, te di sku retten spøg mæ Frederik o nar ham hans Land fraa', o di haad da gjor 'et u'd imell dem sjel', te han sku kun behold' Lolland o Falster tebaa'g. Det ku saa'n en bett'e Kaa'l sawt løw' aa', tøtt' di.

No vild di jo da føst by ham 'et te i Mindelihi'ed, o derfor saa bøj de ham ind te en Kongres.

»Hwa' er det, Do sæj'er?« spur han æ Smæjs Søren.

»Ja, a ku wal tænkt' te dend' U'r kjæ'nd I ett', men no skal a forklaa'r jer 'et, en Kongres, det er saadd'en en Forligelseskommission for di stuer. No, di komm'er saa aalsamm'el, hwer' mæ djer Krisfolk o djer Kaa'l. Frederik kommer jo aasse mæ hans, di

waa gue nok, for de waar æ Hestgarde. Law di komm'er, blywer di bøjen ind i æ stue Daan's o kommer te Sæ'd, saa sæj'er Kejseren:

»Hø'r no, Frederik, hwa vi er bløwen jens om', o a tænk'er jo aasse, te — æ — æ — te Do — æ — haar ett' nowwet imued 'et. Si'e kun, — æ — a haar no tænt — æ — te Sjælland o Fyn, de sku faald te mæ, o det ve Øresund, det ligger saa næ'em for Swerrig o bestyr, o æ Tyskerer haar jo aal'ti haad saadd'en en gu'e Nik te Jylland, ve'd Do nok. No vild vi baa'r spø'r Dæj, hudd'en er Do tefrej mæ det?«

»Det kan jeg ikke være tilfreds med«, swaar Frederik, »eftersom jeg er Landets Konge, det kan I da vel begribe.«

»Ja«, swaar Kejseren, o han traatt' et' lise laant, »det ka no gja'n væ'r, men vi ander, vi er jo jens, o Do ka vis ett' slaas mæ vos.«

»Hellere vilde jeg det, end te at I skulde slaa mit Folk,« saa Frederik.

»Saa—aa? vild' Do det?« swaar Kejseren, for no bløw han gal' i æ Hu'e, a trow'r, missyw', Do ku ha nok i mæ aal'jenn'«

»Ja, kom ikkuns Du!« saa Frederik.

»Da ska Do ej'sen fo di Fornyw'els!« rov't Kejseren.

Saa kom di jo u'd o æ Stjenn'bro mæ hwerander —, lisom vi ander da, næ'r vi blywer swirend —, o fæk hwer en Ko'r i dje Haa'nd. For det er jo saadd'en mæ di stuer, te di maa ett' slo', di ska so'r hwerander.

No, di begyndt't jo da o klø o hwerander.

»Haa; haa; haa!« rov't Kejseren, han waar jo en Kjæm'pe. »Si'e te Frederik fraa Danmark, hans Bows di rester!«

»Ry—ryster mine Bukser,« swaar Frederik, »saa ryster min Haand og Sabel ikke.«

Aa lig mæ det saam haad han hogget te Kejseren o hogget en Fing'er a ham, ret te 'en fløw' laant hen.

»Snoski, doski, poski!« rov't Kejseren.

»Hwa rov't han?« saa' han Søren.

»Ja, det forsto'r Do sawt ett', det er russisk, men a ska forklaa'r Dæj 'et, det betyder saa møj', som nær vi ander sæj'er: »Aw, for Sat'en, di'n Fandens Kjeltring!«

Men no skuld I ha sjet, sikken Bojel dæ'r bløw'. Kejseren rov't o hans Lyw'le'ger Nr. jen, for saadd'en en Kaa'l haa'r jo en Lyw le'ger for hwer' a si Fing'er, o det hæ'r waar no æ Tommelfinger o æ hyw'er Haa'nd.

No, Kejseren bløw da forbund'en, o di kommer ind, o kommer te Sæ'd. Saa waar der jen', han hjet Prin'sen a Pontecorte, han waar saadd'en, te nær han lo' hans Aar'm o æ Bu'er, saa væl'ted æ Kjød u'd te begge Sier, saa fi'ed waar han. Han so'd lig øwerfor Frederik, o saa sæj'er han:

»Hø'r no, Frederik, no maa Do ej'sen ett' trow', te Do haar øwerwunden wos aall', eller te Do ska behold' di Land for det, Do haa'r slaw'en Kejseren, for vi er manne flier, o vi er jens, o Do ka, misæl, ett' slaas ind ad en Kant mæ wos aal'samm'el hwerjen'.«

»Hellere vilde jeg det«, swaar Frederik, »end te at I skuld slaa mit Land og mit Folk!«

»Trow'r Do, a er ræj' for Dæj'?« saa' Prinsen, o saa kommer de jo u'd o æ Stjenn'bro mæ hwerander, o det gjek aal' lisom fa'r, undtæj'en te det dend her Gaang' ett' bløw ve en Finger, men det waar jen' aa æ tykk' Aar'm, der rej'st.

No grinned Kejseren.

»Det er godt gjø'r, Frederik,« saa' han, »det gjør ett' nowwet mæ dend' Aar'm, dend anden er tyk nok

for tow'. Kom no ind o fo Dæj en Glasser Pons mæ wos ander oveno det!«

Saa kommer de jo igjen ind o kommer te Sæ'd. No waar' 'et jo saadd'en, te der waar ingen, der waar for o sidd' ve æ Si a Frederik atter det hæ'r, for slaas mæ ham, de tøst de ett' wow', o fang ham i Snak ku di ekhejer, for Frederik swaar aldrig ant som: »Hellere vilde jeg det . . .,« o det waar der jo ett' saa faale møj' o sæj te. Men saa er der jen', der hitter o Raa'. Han begynd't o snakk' om, te Kejseren haad saadden en dejlig Hest, som der waar ingen, der ku ri o', undtæj'en Kejseren, o no ku di jo ett' fo det o si'e, for det te Frederik haad slaw'en Kejseren, o det waar grow grim' gjo'r a Frederik, o hwa han ku sej saadd'en hen ad æ Vej.

Saa sidder Frederik jo en lidt o lyer o dehæ'r, o saa sæj'er han omsier:

»Er Hesten levende, saa skal jeg ogsaa ride ham.«

Han kjæ'nd jo djer Kanall'istreger, o han waa ræj' for, di vild fly ham en dø' Hest o ri o'. No, der blywer no en Gle: øwer dehæ'r, o no skuld di aall-samm'el u'd ad æ Go'r igjen, — di, der ett' kund' re's dem fraa æ Bænk, de bløw jo siddend. Æ Hest blywer traat u'd aa æ Staald, fram' o æ Gaarsplads, mæ en Staald'mester ve hwer si Si. De gik saa laant fraa 'en, te der gja'n ku ha gaw'en en tow' Os Plag' mell æ Staald'mesterer o æ Hest, — saa ræj' waar di for ham.

»Go I kun bort!« saa Frederik, o li'g mæ jet so'd han i æ Saj'el, o æ Hest tow te Rends mæ ham, spraang', slow op, o u'd aa æ Pu'et mæ ham, imen 'en kund' rend' lisom Lyssen og Torren, ret te hun hwe'n.

Men no waar' et jo æ Sag aa' 'et, te Frederik han vidst, te der waar ingen Hest, der kund' slo ham

aw'. Hans Mu'er, det waar en eng'elst Prinsess, o dem eng'elst Kwind'folk, det er no Døw'els Fruentimm'erer te o sid fast o en Hest. Aa saa waa der aasse det, te hans Mu'er, hun haad rej'en mæ ham tow' Mi'l o Kjøvenhaw'ns Wold æ Daw' far te han bløw føj', o hwem' som det passi'erer, dend' er der ingen Hest, som ka slo aw'.

Kejseren tøtt', det waar ej'sen Synd' for Frederik, for han mjen't jo da ett', te han fæk ham mier o si'e i løwend Lyw, o han vild ha, te di sku enneken u'd o sammel ham op i det mindste. Saa fæk de djer Hæst u'd o fæk Saj'el o dem, det tow jo no Ti', o far de ret waa bløwen dann'et te 'et, kommer Frederik ri'end ind' ad æ Pu'et igjen o æ Hest, 'en waar saa taalle, te en Baa'n ku ha rej'en o en.

Law di no sow' det, saa mær'ked di, te der waar ett' o still an mæ Frederik mier, saa ga di ham syw' stuer Ordener o læt ham rejs hjem' te hans Folk igjen.

Men no vil a baa'r spør jer: hwissomensti te Frederik ett' haad dend' Gaang' hogget dend' Finger a Kejseren, hudd'en haad 'et saa sjet u'd mæ wos no?«

Denne uforlignelige Historie, der synes saa udpræget jydsk, har maaske vandret Landet rundt, den har skiftet Klæder paa Vejen, men Kernen er den samme.

Det er i det hele overmaade forunderligt at se, hvor Viser, Sagn, Eventyr, Smaahistorier, »Krøniker« — eller hvad man nu kalder alle disse Folkedigtningens mangfoldige Former — har vandret ikke blot fra Egn til Egn, men fra Land til Land, ja fra Verdensdel til Verdensdel.

Et straalende Eksempel herpaa har H. F. Feilberg fremført i Afhandlingen *Hundens Testamente* i Festskriftet til Evald Tang Kristensen *Troldesagn og dunkel Tale*.

Denne Historie, der findes i Evald Tang Kristensens

Jydske Folkeminder IX, er en Præstehistorie fra Vium i Lysgaard Herred, og den lyder saaledes:

»Det war o Kjæsholm, der ligger øwer i Towning Sown, te der bowed en Fru, de kaldt hind Fru Kjæsten aa hun haad' en Hund, te hun holdt saa grow møj aa. Men saa kam jo den Ti, te 'en dø lisom ander Hund', aa saa war 'et hinde Ønsk aa fo 'en jowret lisom en Minnesk aa kaast Maald o aa aal Ting. Saa er der en Høw her allersyndest i Vium Sown tæt ind te Towning Skjel, aa den kaaster hun en Graw i te æ Hund, aa saa forlaanger hun æ Præjst i Towning te aa kaast Maald o 'en. Men han waa no kyw aa 'et, for han war baang for, te det vil kost ham Kjowl aa Kraw! Saa taar hun hunder Daaler aa saa en kostbar Guldkied i æ Haand, aa saa sejer hun: »Det gir a dæ, dersom do wil gjør 'et!« No tøtt han ett wal, han ku la di gowe Sager go fræ sæ, aa saa lowed han 'et tesidst, han tænkt jo, te han slap wal fræ 'et o en Maad'. Saa en Daw gor æ Begrawels for sæ, æ Lig blywer laa i en Kist' med en Guldkied om æ Hals, aa der war en stower Hoben Bønder tilsaa te Ligfølge. No skuld æ Præjst jo te o kaast Maald o æ Hund, aa det gjør han jo saalen te han sæjer: »Af Jord est du kommen, til Jord skal du blive, nær dem ander Hund' stor op, saa ka do sto op mæj!«

Saa en Tid atter for hans Biskop o ved, hoden det hær wa gaan te, aa saa sendt han Boj atter bode æ Prowst o æ Præjst aa hører æ Præjst ud om hoden de hængt sammel med det hær. »Ja,« sæjer æ Præjst, »De mo trow Hr. Bisp, te de wa'r aasse en gromme klog aa forstandig Dyr aa en Hund o vær', hær ska De sie, hwa 'en haar atterlaa se te Dem!« I de samm' trækker han æ Guldkied op aa æ Lomm' aa fløjer æ Bisp den. Han blywer da saa glaa ve o fo søen

en jen te det falder ham lig' for æ Mond aa sæj:
 »Aa, den salig Hund!« Men det sku han jo ett ha
 saa, aa saa maatt' han te aa la den Sag faald', æ
 Præjst fæk Low te aa wær i Fre, aa han bløw ve aa
 sed i æ Kald te hans Dødav«.

Denne Historie er — som Dr. Feilberg siger —
 saa jydsk baade i sin Form og i sit Indhold, at man
 skulde tro, den ikke blot var fortalt i Jylland, men
 oplevet der. Dette er dog ikke Tilfældet. Historien
 træffes i lidt forskellig Klædebon i Tyskland, Frankrig,
 Italien, Rusland, Tyrkiet og Palæstina, saa hvor den
 oprindelig er opstaaet, er ikke godt at sige. At den
 ikke er blevet til for nylig — hvad nu endelig ogsaa
 dens Indhold viser — har man et slaaende Vidnes-
 byrd om i den Kendsgerning, at den ældste Opskrift,
 der hidtil er fundet af den, er en fransk fra det 13.
 Aarhundrede. I syv Hundrede Aar har denne lille
 Historie levet, og i to Verdensdele har den vandret!
 Menneskenaturen ligner dog alle Steder og til alle
 Tider sig selv i sin levende Trang til at fortælle og
 høre.

Der kan maaske være en og anden, der føler sig
 skuffet ved at erfare, at danske Eventyr og Folke-
 viser, som han har kendt og elsket fra sin Barndom,
 ogsaa findes paa andre Sprog end vort, saa vi altsaa
 ikke er alene om Ejendomsretten. Jeg har ogsaa i
 sin Tid følt en vis Smerte ved at erfare, at det meste
 af Handlingen i Visen om *Agete og Havmanden* er
 overført fra den tyske Vise om »die schøne Agete«
 og Flodmanden, og den tyske stammer igen fra en
 slavisk, eller at *Elverskud* (Hr. Oluf han rider saa
 vide om Land) oprindelig havde hjemme i Bretagne
 eller Nordfrankrig, hvorfra den har udbredt sig over
 store Dele af Europa.

Men det gør jeg ikke mere. Nu glæder jeg mig

derved, fordi det er et Vidnesbyrd om Aandslivets Forplantning fra Menneske til Menneske og fra Folk til Folk.

Gamle Frederiksborgelever vil med særlig Forkærlighed mindes Visen om *Harpens Kraft*.

Hr. Villemænd og hans Mø saa pur,
 — Strængen er af Guld —
 de leged Guldtavl i hendes Bur.
 — Saa liflig leged han for sin Jomfru!

Og da hans Fæstemø græder og paa hans Spørgsmaal om Aarsagen dertil svarede, at det er, fordi hendes to Søstre begge er druknede paa deres Bryllupsdag, da de skulde ride over Blidebro, trøster han hende med, at hun nok skal faa et Følge, som skal vogte hende paa hendes Brudefærd. Men det gaar hende som Søstrene; da lader Hr. Villemænd sin Dreng hente sig Harpen med røden Guldstræng.

Hr. Villemænd gik sig for Strømmen at staa;
 saa mesterlig kunde Guldharpen han slaa.

Han leged med Lempe, han leged med List,
 ej rørte sig Fuglen og Løvet paa Kvist.

Han leged med Styrke, han leged med Gny,
 det gjalded i Bjerger, det runged i Sky.

Da revnede Barken paa Birk og Eg,
 og Hornene sprang af det brølende Kvæg.

Og saa slog han Harpen til Bunds i Harm,
 at ud blæstes Kraften af Troldens Arm.

Dette Harpespil kunde Troldens onde Hjerte ikke taale, og for muligt at blive fri gav han de tre unge Kvinder tilbage, men Hr. Villemænd dræbte Trolden paa Stedet, for at han ikke oftere skulde volde Menneſker Fortræd.

Denne Folkevisen, der er saa lys i sin Udgang, er

dog næppe groet paa vor egen Ager. Axel Olrik mener, at det er den græske Myte om *Orfeus og Eurydike*, som over Bretagne og England er naaet op til Norden.

Det græske Sagn lyder saaledes: Orfeus var en stor Sanger og Digter, der af sin Moder Kalliope, den episke Poesis Muse, havde lært Sangens Magt, saa han med sin Lyres Toner formaaede at tæmme Skovens vilde Dyr og lokke Træer og Stene til sig.

Men da hans inderlig elskede Hustru, Nymfen Eurydike, var blevet dræbt af en Giftslange, vovede han sig ned til Underverden for at befri hende, og ved sit mesterlige Spil lykkedes det ham at bevæge Døds-guden til at lade Eurydike komme tilbage til Jorden igen. Dog blev det paalagt ham, at han ikke maatte se sig om efter hende, før de var naaet op i Dagens Lys. Da de var naaet omtrent op til Oververdenen, blev hans Bekymring og Tvivl imidlertid saa stærk, at han vendte sig om for at se, om Hustruen virkelig var med. Men derved mistede han hende for stedse.

Denne Myte med den tunge Slutning, hvor Døden sejrer, bliver efterhaanden, som den vandrer, omskabt efter de enkelte Folks sjælelige Trang, og i den nordiske Vise, som vi kender, er det ikke Døden, der sejrer, men Livet. Aandsmagten og Kærligheden sejrer fuldt ud, og Trolden maa give tabt, ikke blot i dette Tilfælde, men for altid

Man taler saa meget om det internationale Liv, som skal vækkes og fremmes, og det har sin Berettigelse. Men noget nyt er det for saa vidt ikke. I Folkemindernes Liv og Forplantning finder man et Fællesskab mellem Folkene, som lærer en, at vel kan Statsmændene anbringe Grænsepæle et eller andet tilfældigt Sted ovenpaa Jorden, men nede i Jorden gaar de

store Vandaarer deres egen sære og krogede Gang, og de agter ikke paa Landegrænser.

Netop saaledes er Folkepoesiens friske Strømme gaaet fra Land til Land for at bringe Folkenaturen en kvægende Drik. Det var det gamle sunde Livsprincip, der her skete Fyldest: Vi gav, hvad vi havde, og fik, hvad de ejede, og paa den Maade hjalp vi hverandre.

Naar vi i vore Dage graver ned i den gamle Tid, er det netop for at søge efter Vand i en tør Tid. Vi vil finde det, som alle Mennesker tørster efter: Natur, Ægthed, Sundhed, og det havde de gamle saa dejlig meget af. Derfor søger vi ogsaa at lære de enkelte Mennesker at kende, og hvem kan nægte, at der er Stemning over hine gamle.

Lad mig her nævne en af de gamle Nordsjællændere, som Lars Larsen har fortalt om. Det var en Smaamand, han hed Peder Corneliussen og var Fisker i Tisvildeleje. Han var ud af en stærk Slægt. Hans Moder tog engang en Tønde Rug paa Nakken og gik med den fra Raageleje, hvor de boede, og til Unnerup Mølle, og efter at Rugen var malet, bar hun Melet samme Vej tilbage — alt ialt op imod en Mil. Peder var født omkring ved 1800 eller lidt senere, han blev Fisker og kom til at bo i Tisvildeleje. Hans Kræfter og Udholdenhed var som Moderens noget enestaaende. Han trillede med sin Hjulbør til København og solgte Fisk, det var 8 — otte — Mil hen og 8 hjem. Det var i Foraaret og Forsommeren, at Peder gjorde disse Ture, undertiden flere i een Uge, men kun, naar det var den saakaldte Herrefisk, Tunge og Pighvar, han havde at sælge.

Han havde i Reglen 200 Pund paa Trillebøren og tog saa hjemmefra Klokken ti—elleve om Formiddagen, iført Stortrøje og Sydvest og med Ostebrød og

Brændevin som Rejsekost. Han havde Træsko paa, men dog Sko med, og dem tog han paa, naar han naaede Hovedstaden. Han trillede hele Natten og naaede ind til Fiskehandleren om Morgenens, og her fik han et Maaltid Mad og et lille Hvil. Hjemturen gik lettere end Henturen. Han kendte en Del Kulsviere og Tørvebønder fra Nordsjælland, og de tog gerne baade Per og hans Trillebør op at age, saa han kom ofte til at køre til Hillerød, ja stundom lige til Kagerup.

Peder Corneliussen var, saa vidt vides, den eneste af Tisvilde-Fiskerne, der afsatte sine Fisk paa den Maade, og da Nordbanen aabnedes 1864, hørte han op med sine besværlige Københavnsture.

Han stod sig godt med Bønderne, var altid rede til at give en Haandsrækning i Høst eller ved Tørveskær, og til Gengæld for dette *Villighedsarbejde* fik han saadet Kogearter hos en Gaardmand i Holløse, Boghvede hos en i Tisvilde og Hør hos en anden Gaardmand.

Peder Corneliussen var en barnlig Natur og stærk religiøs. »Det er Guds Almagt, som bevarer os, naar vi er paa Søen«, sagde han; »Liv og Død staar i Vorherres Haand«. Han var to Gange lige ved at drukne. Engang kæntrede han ude ved Hesseløen, men blev i forkommen Tilstand reddet af en forbi-sejlende. En anden Gang kæntrede han nær ved Lejet, og da han med Nød og næppe havde reddet sig op paa Kølen, maatte han herfra se paa, at begge hans Sønner druknede. »Det var vel saa Guds Vilje«, sagde han siden, naar han talte om dette.

Peder Corneliussen var ogsaa ude i den store Orkan Natten mellem 2. og 3. Oktober 1852, og Lars Larsen husker endnu hans Fortælling herom: »Jeg har sejlet mangan høj Sø, men aldrig været ude i et

saadant Vejr. Himmel og Hav var i et. Vi skulde jo lænse hjem fra Sjællands Rev, men vi vidste ikke, hvor vi var. Vi lænsede for en Stump Sejl, og Niels sad med Stik paa Skødet. Vi var fire Mand i Baaden, men vi sagde ikke meget. Da pludselig ser jeg Landkending, og jeg siger saa til Anders: »Læg en Aare ud om Bagbord« og til Niels: »Giv Slip paa Skødet«. Jeg sætter Baaden paa Land, og vi er saa heldige at komme paa Ryggen af en vældig Braadsø, som brød over Revlen foran os, og vi kom til at løbe lige op i Landingen. Men havde vi faaet Søen over os, var vi druknede. Jeg sagde da: »Nu i Jesu velsignede Navn er vi frelst, men der er vist mangan Sømand, der maa lukke sine Øjne i Nat«.

Deri fik han desværre Ret. Ganske vist slap alle de tre Tisvildebaade, som var ude, lykkelig fra det, men paa Halsnæs druknede 42 Fiskere. Saadan en Ulykke er næppe hændt ved Nordsjællands Kyst, hverken før eller siden.

— — —

Naar jeg tillægger disse Folkeminder, jeg her har givet en Mundsmag af, som gamle Elever kan have at fornøje sig ved i Julen, saa stor en Betydning, saa er det ikke en ny Opfindelse. Naar det hedder i det fjerde Bud: Du skal ære din Fader og din Moder, da er dette ikke at forstaa som et Paabud om at smigre sine Forældre. Meningen er, at man skal fortsætte det Arbejde, som de har begyndt, bevare Kærligheden og derfor ogsaa Kendskabet til det Liv, de har levet. Endelig gælder det selvfølgelig ogsaa ens Bedsteforældre, Oldeforældre osv. Dette Bud er i det hele en alvorlig Paamindelse om at bevare *Slægtsfølelsen*. Den, der river sig løs fra Slægtens stærke Kæde, ham gaar det ilde. Han har gjort sig rodløs, og dermed bliver han hjemløs.

Et slaaende Eksempel i den Retning er *Erasmus Montanus*. Hvor er det et genialt Greb af Holberg at skildre ham *komisk*; var det sket paa anden Maade, havde han været en ligefrem uhyggelig Fremtoning, han som i hoven Opblæsthed har sprængt, som det synes, hvert eneste hjerteligt Baand mellem sig og Forældrene, Slægten, Sognet — alt det, der var hans Part af det Danske.

Ingen har jeg truffet, der som han har brudt med sin egen Barndom, det vil sige med sin Natur, derfor maa han ogsaa ind i den mest afgjorte Ulykke, hvad enten det bliver i Opblæsthedens og Dumhedens store Intet eller i Ensomhedens martrende Pine.

Det er ikke for ingenting, at det fjerde Bud har en Tilføjelse: Ær din Fader og din Moder, som Herren din Gud har budet dig, *paa det dine Dage maa forlænges, og at det maa gaa dig vel i Landet*, som Herren din Gud giver dig. (Femte Mosebog 5,16).

En Genklang af dette hører vi i den norske Landsmaalsdigter Ivar Aasens Ord:

Lat os inkje forfederne gløyma
under alt, som me venda og snu;
for dej gav oss ejn arv til aa gjøyma;
han er større enn mange vil tru!

Lat det merkjast i meir enn i ordi,
at me halda den arven i stand,
at, naar federne sjaa att paa jordi,
dej kan kjenna sitt folk og sit land!

Eller som en af de danskeste af alle danske Digtere har sunget:

Læ wos aalti blyw we de,
Faa'r si Baa'n ka kindes we!
sø'en et Sind da her i Nord
hold sæ we, te aalt faago'r!

Ja, maatte vi alle for Alvor lære at ære vor Slægt og dens Minder, da har vi fast Rod i Livet og derigennem de bedste Betingelser for at bringe vore egne Evner til Udfoldelse.

Anders Uhrskov.

Gennem „Vinduet i Vest“.

DET ER HENSIGTEN med det følgende at prøve paa at belyse noget af den Udvikling, der er foregaaet i England under Krigen. Mit Kendskab til Forholdene har jeg væsentlig fra et halv Aars Ophold derovre, Sommeren 1916, og gennem Breve fra engelske Venner.

Da Englands Deltagelse i Verdenskrigen blev bestemt den 4. August 1914, stod man yderst slet forberedt til at kaste sig ind i et Verdensopgør. Ganske vist havde man en Flaade, der var veludrustet og klar til Kamp, men til Lands kunde man kun møde med 200,000 Mand, og det var nødvendigt, at der hurtig kom Tropper over til Fastlandet, hvis Fjenden skulde hindres i at trænge ud til Kanalhavnene.

I ledende Kredse var man ogsaa klar over, at skulde England i Tidens Løb kaste et afgørende Lod i Vægtskaaalen, maatte der skabes en stor Hær.

. Dette var en stor Opgave, og dem har der været mange af i England i de sidste fire Aar, men stadig har det vist sig, at der i Folket har været Mænd, der har stillet sig til Tjeneste paa de vanskelige Poster og ydet et vældigt Arbejde.

Før den nuværende Krig havde det engelske Folk aldrig været inde under den tvungne Værnepligts Byrder, og nu skulde det vise sig, om det frivillige System kunde staa for en haard Prøve.

Til at begynde med meldte der sig langt flere, end man kunde tage imod, fordi man ikke havde hverken Officerer, Kaserner eller Vaaben, kort sagt, man manglede alt, hvad der hører med for at uddanne og udruste en moderne Hær.

Hurtig fik man dog raadet Bod paa de værste Brøst, saa man kunde »putte« de unge Mænd »i Trøjen«, saasnart de meldte sig. Unge Englændere myldrede nu til Fanerne, og det var ikke alene fra Storbritanien og Irland, men i store Skarer kom de ogsaa fra Kolonierne.

De, der under Krigen har færdedes i England og kendt de Mærker, Soldaterne har baaret, har set, at der er mange Tropper, der hører hjemme i Kanada, Sydafrika og Australien.

Den frie Maade, hvorpaa England har styret Besiddelserne i fremmede Verdensdele, har haft til Følge, at man ikke i disse Tider har haft Grund til at frygte for Løsrivelsesbestræbelser ude i Kolonierne, der er man stærkt optaget af at støtte Moderlandet i Kampen.

Da Krigen havde varet et Aar, aftog Tilgangen til Hæren, og fra Regeringens Side blev der sat en vældig Agitation i Gang for at faa flere til at komme. Rundt om i Landet, ved Banegaardene i Storbyerne og andre Steder, hvor mange Mennesker færdes, op slog man Plakater med stærke Opfordringer til de unge Englændere om at melde sig ved Hæren. En almindelig Indskrift paa Plakaterne var: »Nu venter England, hver Mand gør sin Pligt«. Paa store Møder appellerede Talere til de unge Mænds Fædrelandsfølelse, og der udrettedes en Del ad den Vej; men Tiden kom dog snart, da man saa, det var nødvendigt at gaa over til det tidligere saa forhadte System — den tvungne Værnepligt.

En voldsom Kamp stod der om dette Spørgsmaal,

og da jeg kom derover (i April 1916) kunde jeg mærke Efterdønningerne, men Folket holdt sammen og ligesom bøjede sig sammen og ind under Aaget.

Fællesfølelsen er vokset i England under Krigen, man har lært at sætte de personlige Særønsker til Side og gaa sammen for at løfte i Flok, hvad man altid har haft vanskeligt ved i Individualismens Land.

Stridigheder om sociale og politiske Spørgsmaal er saa vidt muligt skudt til Side, saaledes har Strejker været meget sjældne, man maa se at forhandle sig til Rette, for man har simpelthen ikke Tid til at strejke. Her maa ogsaa nævnes det Arbejde, de engelske Kvinder udfører, de har taget fat overalt for at fylde Pladserne, naar Mændene er rejst i Kamp. Mange Kvinder, der ikke før har haft legemlig Beskæftigelse, er nu gaaet ud paa Landet eller ind i Fabrikkerne og har taget et strængt Arbejde op.

Det, der først og fremmest har skabt denne Fællesfølelse og Kampvilje, er den Folkevækkelse, der i Virkeligheden er gaaet over Landet ved de stadige Besøg af fjendtlige Luftflaader.

I Krigens første Tid var det, som om Folket som Helhed, og da navnlig de lavere Lag, ikke var rigtig kommen til Forstaaelse af Kampens Betydning. De havde vel nok hørt noget om, at de smaa Nationers Ret til et frit Samfundsliv skulde værnes, og glemmes maa det ikke, at mange af de frivillige meldte sig for at kæmpe for det ædle Maal saadan, som det var sat frem, men faa havde den Gang Følelsen af, at det var Livet om at gøre for det engelske Folk, fordi, som allerede Englands store Dronning Elisabeth udtrykte det: »Frankrigs sidste Dag som frit Folk er Englands næstsiste«. Da alle, baade høje og lave, kom til at lide under Luftskebsangrebene, var det, som om hele Folkets Vilje kom til at staa

bag ved Kravet om at kæmpe gennem Byrder og Lidelser frem til Sejr. —

Englænderne er kendt for deres store Menneskelighed, og under Krigen er der ofte kaldt paa deres Offervilje til humane Formaal.

I Krigens første Maaneder, da Belgien blev oversvømmet af Fjender, flygtede henved 200,000 Belgiere over til England, og straks dannedes der en Organisation til at sørge for disse hjemløse, og i Løbet af kort Tid lykkedes det at faa anbragt dem paa Steder, hvor der var Mulighed for, at de kunde tjene Føden, og Børnene kunde faa den Undervisning, de trængte til.

Spørgsmaalet om at sørge for de mange saarede kom hurtigt, og ved Siden af den offentlige Hjælp blev der ogsaa Plads for privat Godgørenhed.

En Dag besøgte jeg et stort Friluftshospital i Nærheden af den gamle Universitetsby Cambridge. Det var en stor Oplevelse at vandre gennem de mange Haller og paa saa nært Hold blive Vidne til Krigens Følger for Tusinder af Mennesker.

Hospitalet var udmærket indrettet, saa hver af de saarede fik netop den Behandling, han trængte til. I Besøgstiden var der fuldt af Mennesker, der gik og talte med Patienterne og bragte dem Bøger og Blade, Chokolade, Frugt osv.

En Sygeplejerske fortalte, at naar de saarede kommer fra Fronten, er de ikke alene legemligt, men mange ogsaa sjæleligt nedbrudte, og Sygeplejerskerne har en dobbelt Opgave med deres Hjælp, som de bestræber sig for at løse med stor Flid og Alvor.

Et andet stort humant Arbejde er der ogsaa Grund til at nævne, det er den Hjælp, der ydes for at skaffe Beskæftigelse til de mange Krigsfanger. Der skaffes Bøger til dem paa et Sprog, de kan læse, og de bli-

ver hjulpne i Gang med Husflidsarbejde. Nogle Mænd rejser saa rundt og sælger de færdige Genstande og bringer Pengene tilbage til Fangerne.

Det engelske Folk som Helhed er nu mest optaget af Kampen, men der sidder dog mange rundt om og sysler med Tanker om Fremtiden.

En Kreds af de yngre Historielærere ved Universiteterne har været optaget af at udrede alle Krigens Aarsager, og de har ogsaa gjort det med et vaagent Øje for Fejlene i den engelske Udenrigspolitik i de sidste Aartier. Disse Mænd hævder med Vægt, at skal den Kamp, vi nu oplever, blive den sidste Verdenskrig, maa vi se at finde alle dens Aarsager for at fjerne disse i fremtidig Politik og derved afværge en Gentagelse.

Ogsaa disse Folk og deres Tilhængere, hvortil de fleste Kvækere maa regnes, ønsker naturligvis, at Vestmagterne skal vinde den endelige Sejr, men de holder for, at det første, Sejrherren har at gøre, er at række en forsonende Haand til den overvundne, for hvis ikke Freden bliver et Forlig mellem de kæmpende, vil den blot blive Ved til en senere Verdensbrand.

Mod denne frisindede Anskuelse staar de gamle Imperialister, der haardnakket fastholder deres Krav om, at det britiske Rige efter Krigen skal randes med Toldmure saaledes, at Fjenderne derved holdes nede, efter at Freden er sluttet, og derved mener de at sikre Englands Verdensherredømme.

Mellem disse to Retninger vil der uden Tvivl komme stærke Brydninger i Fremtiden, og man spørger stadig: »Hvor staar Englands mægtigste Mand, Lloyd George?»

Under Krigen har Arbejdslønnen været høj, og der er samlet mange Penge i Fagforeningernes Kasser;

man forbereder sig paa en Lønkamp efter Krigen, fordi man frygter for, at Arbejdsløshed vil medføre Nedgang i Lønnen.

Jordspørgsmaalet vil sikkert ogsaa kræve sin Løsning straks efter Krigen. Tidligere har store Strækninger af god Jord ligget udyrket hen, fordi den ejedes af de store Lorder, der havde Raad til at holde store Jagtarealer.

Derved har Vejen været spærret for de smaa Jordbrug. England er et udpræget Industriland, og fra ledende Side har man kun bekymret sig lidet om Jordbrugernes Kaar; men siden den tyske Blokade har hindret den frie Indførsel af Levnedsmidler, er man blevet opmærksom paa, at der i den engelske Jord kan gro noget til Menneskeføde, og det engelske Folk vil hverken nu eller i Fremtiden finde sig i, at Landets Jord ligger hen til Tumleplads for Vildt og Jægere.

For en Dansker er det glædeligt at høre, at man derovre stadig peger paa Danmark som det Land, der er gaaet foran paa Landbrugets Omraade, fordi danske Landmænd har lært at staa sammen i Andelsforetagender.

Endnu mere glædede jeg mig dog over at høre, at de Englændere, der havde sat sig ordentlig ind i danske Forhold, hævdede, at Danskerne kun havde formaaet at foretage det store økonomiske Fremstød paa Landbrugets Omraade, fordi der forud for dette var gaaet en aandelig Bevægelse for største Delen sat i Værk af den danske Folkehøjskole. Man er naaet til Klarhed over, at vil man dybest set gavne et Folk, maa man stræbe mod dets aandelige Frigørelse ved at hjælpe det enkelte Menneske til at faa Syn for, at det ikke alene har en Krop, men ogsaa en Sjæl.

Der er, siden Krigen udbrød, fremvokset en Oplys-

ningstrang. Sorgen har holdt sit Indtog i de mange Hjem, og det har vakt til Eftertanke; mange Mennesker, ogsaa fra de laveste Lag, spørger nu efter Oplysning baade om økonomiske, politiske og ikke mindst aandelige Spørgsmaal.

Gennem Arbejdernes Oplysningsforening og fra Universiteterne søger man at møde Trangen med en Oplysning, der dog har et stærkt Præg af Oplæring, og skønt de engelske Professorer efter min Erfaring har større Evner til at tale, saa jævne Mennesker kan forstaa det, end de danske, har det sine store Vanskeligheder. England mangler en Højskolebevægelse, men visse Tegn tyder paa, den snart vil komme, skønt den Spire, der havde begyndt at gro før Krigen, er stækket. Forstanderen for den eneste engelske Folkehøjskole efter dansk Mønster er død, og Bygningen bruges til Hospital.

Ofte er jeg blevet spurgt om, hvordan Krigen virker paa Soldaterne, idet man fra flere Sider venter, at de, der har været med i Kampen ude ved Fronterne, vil vende hjem som bedre Mennesker, end de drog ud. Min Erfaring gaar i ganske modsat Retning.

En hjemvendt engelsk Soldat sagde til mig: »Hvordan skal det kunne virke forædlende at være i Kamp, der kaldes jo aldrig paa Soldaternes ædle Følelser, vi er kun et Led i den vældige Teknik, som Kampen i vor Tid er«.

Man kommer nok Sandheden nærmere ved at sige, at Soldaterne vender hjem sløvede og slappede for det daglige Arbejde, og mange af dem er meget ringere som Mennesker, end da de drog ud. De har været under Indtryk, der har været saa stærke, at de nødvendig vil tale derom, men naar et eller andet nævnes, som bringer dem til at tænke over deres Oplevelser, bliver de tavse.

Det engelske Folk oplever en Tid, der griber afgørende ind i dets Fremtid; om det er »Skumring eller Gry« kan ikke skimtes. Hele Folket er klar over Betydningen af den Kamp, det fører, og mærkes af Byrderne; det er et Folk i Alvor, men ingenlunde et Folk i Fortvivlelse. Haabet om en lysere Dag bærer det gennem de trange Tider.

1. Oktober 1918.

Sigfred Munch.

Hugin og Munin.

Indledningstale til Nordens ældre Historie.

I DE AAR, jeg har haft min Gerning paa Frederiksborg Højskole, har det været min særlige Opgave at drage Minderne frem om vort Folks Liv i længst svundne Tider. Jeg har da ofte staaet med den Følelse, at det langt fra er let at gøre det begribeligt for Nutids Ungdom, at disse gamle Fortællinger virkelig har Bud til det 20. Aarhundredes Mennesker. Det falder langt lettere for en ung Lærer at drage Emner frem, der ligger os nærmere ind paa Livet; jo mere vi nærmer os vore Dage, desto flere Tilknytninger har Fortælleren selv til sit Emne, og des lettere er det at fængsle nye Tilhørere, idet de snarere mærker, at Talen her er om noget, de selv lever midt i til daglig. Men jo mere jeg fra Aar til Aar har syslet med disse Skikkelser, der fra Begyndelsen af har været en af Folkehøjskolens rigeste Skatte, des gladere er jeg bleven ved selv at leve med dem, og des stærkere er min Tro bleven paa, at »her klinger i Muld det gamle Guld«, som aldrig kan miste sin Værdi for den opvoksende Slægt af unge danske Mænd og Kvinder trods alle Omskiftelser omkring os.

Det er navnlig i disse Krigens Aar, der fra flere Sider er rejst det Krav til Højskolen, at vi skulde lade disse gamle Ting ligge og i Stedet samle vor Undervisning om at klarlægge de store Begivenheder,

vi lever midt i nu om Dage. Dette Krav har faaet sit klassiske Udtryk i den Tale, Industriraadets Formand, Ingeniør *Alex. Foss*, holdt paa Industriforeningens Generalforsamling ^{31/3} 1916. Lad mig her indskyde den Bemærkning, at vi sikkert ude paa Landet gør vel i at lytte til, hvad denne ledende Mand indenfor vor Storindustri har at sige, ikke mindst naar det gælder praktiske Nutids og Fremtids Spørgsmaal; vel er hans Udtalelser præget af hans Stilling som Byerhvervenes Repræsentant, men netop i Kraft deraf har han faaet et Udblik i den vide Verden, der nok kan give ham Syn for nye Udviklingsmuligheder for vort lille Folk, som han af bedste Evne har søgt at tjene under de vanskelige Forhandlinger om Vareudvekslingen Landene imellem i Krigens Aar.

Alex. Foss klager i sin Tale over, at Tankerne herhjemme »atter og atter vender sig mod Fortiden for deraf at fremdrage Stof til Selvros for Nationen. Selv om man har den mest levende Følelse for Historien og for Betydningen af, at vi ikke glemmer vore betydelige Mænd, maa det synes, at vi nu har hørt tilstrækkeligt om Christen Kold, Dalgas og I. C. Jacobsen. Hvis vi stadig vender tilbage til Tankerne om det udmærkede, som *er* udrettet her i Landet ved Hjælp af Hedeselskabet og Højskolerne, eller atter og atter drøfter Smørproduktionens fremragende Standpunkt, saa staar vi i Fare for under al denne Fantaseren over Fortiden at glemme Nutiden og undlade at forberede os til Fremtiden. Helt tilbage til den danske Oldtid rækker jo Sagnet om Uffe som Udtryk for Tilliden til, at den drømmende Yngling dog til Slut vil vise sig at være en Nationalhelt; og i Bjarkemaal sover de Danske; de vaagner ganske vist ved dette berømte Kvad, men desværre for sent til at frelse deres Herre.«

Vi maa vist give Foss Ret i, at der ofte i Landbo-

kredse er en alt for vidtdreven Selvglæde over »vort Landbrugs høje Standpunkt« og »Folkets store Oplysning«. Og der er — eller var i alt Fald i hin Sommer — mange af Højskolens ledende Mænd, som følte Alex. Foss' Ord som en Brod, der tvang dem til at søge ud til Verdensdramaet og fremhæve »Menneskeligheden« paa »Folkelighedens« Bekostning. Mærkelig nok tog ingen sig for — saa vidt mig bekendt — at underkaste selve Foss' Ord en Kritik. Jeg skal ikke hænge mig i, at Byboere kender lidet til Dalgas og end mindre til Kold, saa de næppe kan siges at have hørt tilstrækkelig hverken om »den frie Skole«s Betydning eller om den »Hjælp til Selvhjælp«, den Villighed til at løfte i Flok, som Landboerne tænker paa, naar de to Navne lyder; og omvendt kender vi herude grumme lidt til Byernes Mænd, skønt vi paa Frederiksborg staar i en ubetalelig Gæld til Kaptajn Brygger I. C. Jacobsen som økonomisk Drivkraft ved Oprettelsen af Nationalmusæet paa Slottet.

Det morsomme ved Foss' Tale er, at han, idet han vil ramme den folkelige Oplysning paa det ømme Sted ved at nævne nogle af dens Helteskikkelser fra det 19. Aarhundrede, *selv griber til Historiens Vaaben* og maner Hedenolds store Skikkelser frem til sin Hjælp. Et bedre Bevis paa, hvor gavnlig det er at leve i sit Folks Minder, hvor god en Hjælp der her kan findes til at belyse Øjeblikkets Krav, kunde ikke godt gives.

Naar vi paa Højskolen drager de gamle Minder frem, er det jo ikke for blot at underholde vore Elever en Times Tid, men for at Historien skal tale sit stærke Sprog til os, som Ingemann skildrer det i Indledningsdigtet til Valdemar den Store og hans Mænd:

Stig op af Graven, du Slægt, som døde!
Forkynd dit Fald og afmal din Brøde!
Advar os for Udslettelsens Dom
og vis os, hvorfra din Frelse kom!

Vi lægger ikke Skjul paa vort Folks Skødesynder, hvortil ogsaa hører den at lulle sig i Søvn i søde Drømme, stolte af det, som er udrettet, — den Skrøbelighed, Foss vil ramme ved at nævne Uffe og Bjovulf — men der tiltrænges i lige Grad en Oplysning om vort Folks gode Egenskaber, om den Stordaad, der her er øvet i Haandens og Aandens Verden. Vi kan let gribes af en knugende Følelse af Lidenhed og Afmagt; det bliver saa smaat herhjemme i Sammenligning med de vældige Bedrifter i Udlandet. Lad os da ikke slippe den Hjælp til at styrke Modet og Kærligheden til Folk og Fædreland, som ligger i at mindes Fædrenes Gerninger.

Ved Historiens Hjælp søger vi at faa Lys over Menneskelivet, over den enkeltes og over Slægtens Liv. Dertil vil den ældre Historie være nok saa egnet som Døgnets Oplevelser. Vi magter næppe at gøre Rede for de Begivenheder, vi lever midt i; ti de maales ikke blot ved deres Virkninger i Nuet, men baade ved deres Oprindelse og deres Følger. »For dem, som kun ser det nærværende, bliver Livet let smaat og tomt og forvirrende ved sin Mangfoldighed,« siger A. D. Jørgensen. I Øjeblikket tør vel ingen paastaa, at Livet er smaat og tomt, men det er dog ikke mange Uger siden, vi kunde læse Avisens Meldinger om Verdenskrigens Gang og erklære: »Intet nyt«, til Trods for at mange Familiers Skæbne var afgjort i de Træfninger, Bladet meldte om, selv om de ikke satte større Spor paa Krigskortet i Øjeblikket. Alle vil vist derimod, endog i disse verdenshistoriske Dage, indrømme, at det nærværende er forvirrende ved sin

Mangfoldighed. Begivenhederne vælder ind over os Slag i Slag, saa vi ikke naar at faa det ene Indtryk fordøjet, inden det næste fordunkler det. Naar Talen er om, hvem der har voldt Krigen, ligger Traadene saa sammenfiltrede, de Interesser, der brydes, er saa mangeartede, de Idealer og Bevæggrude, der har drevet Folkene i Kampen, saa sammensatte, og de Begrundelser, der gives for de skete Overgreb, saa forskellige, at det ikke er saa helt let for en neutral at naa til en uhildet Dom. Og hvad selve Krigen angaar, saa har vi mærket ikke saa lidt til de Ulykker, den har forvoldt, men først i det sidste Halvaars Tid er det begyndt at lysne, saa man tør tro, der ogsaa kan komme noget godt ud af Verdensbranden; men det vil tage Aar, inden dens Frugter saadan modnes, at dette Regnskab kan gøres op.

Anderledes ligger Landet, naar vi ser tilbage. Idet Begivenhederne kommer paa Afstand, fordeler Lys og Skygge sig, saa man kan skelne mellem stort og smaat; Ledelinierne aabenbarer sig, og man kan naa til en Vurdering af Menneskers Handlinger og Personlighed, som kan blive en Ledestjerne ogsaa i Nutidsforhold. Der bliver det endda paa en Maade lettere, jo længere vi søger tilbage i Tiden: ti jo mere oprindelig Livet leves, des skarpere bliver Modsætningen mellem godt og ondt, Sandhed og Løgn, medens Dannelsen og Kulturen glatter ud, saa der ofte bliver et haarfint Skel i moderne Menneskers Dom om Ret og Uret. Det er en af de alvorlige Skyggesider ved det moderne Samfund.

Skal Ungdommen have en Hjælp til at finde sin Plads og danne sit Livssyn, maa vi holde os til de Begivenheder, hvor vi tør tro paa de rene Linier. Det vil ogsaa være det bedste Middel til at forstaa den Tid, vi lever i; ti »for dem, som mindes det store,

der har levet, de store Tanker og de store Idrætter, faar ogsaa det nærværende en større Fylde, og der lægger sig en Glans over Tilværelsen, som det dybere Sind higer efter og ikke vil miste.*

Paa snart sagt alle Omraader arbejder den videnskabelige Forskning i vore Dage med Udviklings-tanken; ad den Vej underbygges Grundtanken i den gammel-grundtvigske Historiefortælling af Menneske-slægtens Levnedsløb, om Historien som en organisk Helhed i fremskridende Udvikling. Vi kan lige saa lidt begynde vor Historiefortælling med 1914 som med 1789, hvis vi ikke vil afskære Forbindelsen med de dybe Rødder, hvorigennem vort Stamtræ i Aar-hundreder har suget Kraft.

Fejlen hos Foss er, at han opstiller en kunstig Modsætning mellem et Liv i Fortidens Minder og et vaagent Virke i Nutiden med klart Blik for Fremtidens Opgaver. Nej, de to Synsmaader maa ikke adskilles; der skal tværtimod være et inderligt Sammenspil imellem dem.

De gamle fortalte, at Odin havde to Ravne. Hugins Opgave var at iagttage med Øje og Tanke det, som foregik derude i Verden, men Munin havde den ikke mindre vigtige Opgave at ihukomme Fortiden og dens Idrætter. Kun, hvor Menneskene lytter til begge disse Røster, bevares den levende Forbindelse mellem Fortid og Fremtid. Og det gælder lige saa vel den enkelte som Folkets Liv.

Mindet lader som ingenting,
er dog et lønligt Kildespring.

Novbr. 1918.

Frederik Schrøder.

Paaskepræken

holdt af

Niels Dael.

JEG SAD EN GANG sammen med en god Ven, som var, hvad man kalder Fritænker.

Saa talte vi ogsaa om Død og evigt Liv. — Han sagde til sidst: »Ja, det kan være, at jeg en Gang antager det samme.«

Saa tænkte jeg paa: ja, hvor meget betyder nu egentlig det? Hvor meget betyder vor Antagelse og ikke Antagelse — hvormeget betyder vore Meninger? Naar vi staar overfor noget saadant som Død og evigt Liv — hvor meget kommer min Mening saa med i Betragtning der? Kan min Mening gøre ret meget fra eller til, om der er Død eller evigt Liv til?

Hvor meget gælder det overfor andre? Forskellen er netop saa vældig. — Død er Magtesløshed, det er det store Intet! Evigt Liv, det er Kræfter og Bevægelse, det er Glæde, det er det at være fyldt med Tilværelse, det er det aldrig at miste det at være til. Hvor meget har min Mening og min Antagelse at gøre med det at gaa over fra Død til evigt Liv?

Nej, jeg synes, det er noget saa gennemgribende en saadan Forandring. En hel ny Tilværelsesform! Det at komme til en Kilde, hvor der er Liv og Evighed, — det at blive i den Grad omformet fra at være et forkrænkeligt Menneske til at være et evigt Væsen, det skal der større Ting til end Menneskemening. Men Jesus har ogsaa sagt: »Den, der hører mit Ord

og tror ham, som udsendte mig, han er gaaet over fra Død til evigt Liv.« — Her er den Livsmagt, som et Menneske lykkeligvis kan møde her i Verden — og maa møde, for at faa et evigt Liv.

Vor Herre siger tydelig nok: »gaaet over fra Døden«. — I Døden er vi saadan, som vi naturlig er her i Verden. Døden er ikke noget tilfældigt; Døden er naturlig. Det er en forfærdelig Virkelighed, at Døden er det uundgaaelige, det sikre. — Der var en Lærer, der spurgte sine Elever: »Hvad er *sikkert* her i *Verden*?« »Det er Døden,« var Svaret. — Det er en Livsmagt af en ganske anden Slags at mødes med Vorherres Ord i Troen paa ham, som sendte ham. En Omskabelse fra at være i Døden hele Tiden til at være i Livet hele Tiden!

Det nye Liv, som et Menneske møder i vor Herre Jesu Kristi Ord ved at omfavne det med Troens Varme, det Liv, det evige Liv, det ligger meget højere oppe; det er af en hel anden Art end det Liv, vi har levet i Forvejen. Det ligger meget højere oppe, det ligger ovenover alle Vanskeligheder, det ligger ovenfor den største Vanskelighed, der er til her i Verden, nemlig Døden. Og det, at det ligger saa højt oppe, det gør, at det Menneske, som lever dette Liv, han véd, at det er et evigt Liv, han lever, for han vil mærke, at han lever paa en ganske anden Maade end før. Nu lever han et sejrende Menneskeliv, nu er der Sejr i hans Gerninger, nu er der Sejr i hans Kærlighedsliv, nu er der Sejr i hans Tankeliv.

Naar vor Herre Jesus Kristus taler om det evige Liv, saa taler han ikke om det som noget tilkommende, men han taler om det som noget nærværende, han taler om det som et Nutidsliv og ikke alene som et Fremtidsliv. Hvad var det, der var i Vejen med Lasarus' Søster Martha? Hvorfor kunde hun ikke lade

sig trøste ved det Ord, at Lasarus skulde opstaa? Det kan man høre paa hendes Udtalelse. »Jeg véd nok, at han skal opstaa ved Opstandelsen paa den yderste Dag,« men det var, som om hun ikke tillagde det saa megen Betydning. Nej! det kunde ikke trøste hende i hendes nuværende Sorg. Nu skulde Lasarus ligge der i Graven det ene Aarhundrede efter det andet, og hun skulde maaske snart følge efter, og saa en Gang om længe, længe skulde de igen se hinanden. Det, at det laa saa uhyre langt borte, gør, at det ikke kan trøste hende i den Sorg, hun nu bærer paa, hun vil have noget, som kan trøste hende nu.

Giv os noget, som trøster os *nu*, hver Dag, hjælp os, at det Liv, vi nu lever, ikke bliver tomt! Ja! jeg synes nu, det er det, som Vorherre gør. Vorherre faar Martha til at se Evigheden i Nutiden og ikke alene Evigheden i Fremtiden. Han peger ikke fremad, men han peger paa sig selv, saadan som han nu staar foran hende, saadan som han nu lever, som han nu taler. »Jeg er evigt Liv, saadan som jeg lever i alle Øjeblikke. Du staar overfor det evige Liv, Du taler med det evige Liv, Du kan røre ved det evige Liv, Du kan komme i Forbindelse med det evige Liv, det evige Liv kan komme ind i Dig, bære Dig, tage Din Sorg fra Dig. Det evige Liv, som Du søger langt i det fjærne, det staar her foran Dig, det er ikke noget, der skal ventes paa, det er ikke noget, der skal tænkes paa, det er der, det taler til Dig, det taler indeni Dig.«

Ja! se det er Virkelighed, det er den Slags Ting, der kan trøste Folk, det er ikke Antagelse og ikke Meninger, det er noget, som opleves i samme Øjeblik, saa alle de, som hørte vor Herre Jesus Kristus, alle de, som levede med ham, de oplevede ogsaa Opstandelsen. Alle de, der talte med ham, fik hans Ord ind

i sig. De fik ogsaa Opstandelsen ind i sig, for med hans Ord og med hans Aand fulgte alle de Kræfter, som var i ham. Se derfor bruger han ogsaa et andet Ord, naar han taler om den legemlige Død, end Folk var vant til. Det vil sige, naar han talte om Døden med dem, han deler Samfund med, f. Eks. naar han taler om Lasarus' Død. Han vil gaa for at »vække ham«, siger han. Men saa kan de ikke forstaa ham, saa maa han sige rent ud, »at han er død«. Men i Herrens Øjne er Lasarus ikke død, for han har vandret sammen med ham, som var Opstandelsen og Livet, derfor er det ikke en død Mand. Ja, som jeg sagde, saadan som Jesus stod overfor Martha, levende, talende, bevægende, saadan var han Opstandelsen. Ikke saadan, at han havde et Instrument, hvormed han kunde opvække. Nej! han var det selv.

Læg Mærke til, at han ikke siger: »Jeg har Magt til at opvække«, for det var straks noget andet. Nej! han siger: »Jeg er Opstandelsen.« Der er Forskel paa at have Magt til noget og at være det. Det er en langt inderligere Forbindelse at være det.

Opstandelsen er i ham i alle Øjeblikke, saa det er umuligt at møde ham, uden at han opvækker noget i et Menneske. Han rejser altid noget i et Menneske, som virkelig møder ham. Derfor kan han ogsaa sige: »Er Lasarus i mig, saa er han ogsaa i Opstandelsen.«

Jal hvad som helst Jesus er, og hvor han er, om han saa er i Helvede. — Opstandelsen er i ham hele Tiden. Han ødelægger Døden, hvor han saa er. Om han saa gaar ind i Døden selv, saa sprænger han Døden, for han er Opstandelsen. Naar han hænger paa Korset, er den i ham, for det, som er hans Ejendommelighed, kan ikke skilles fra ham. Han ødelægger baade Død og Helvede, fordi han er Opstandelsen. Fordi Jesus er helt, hvor han er, derfor

kan vi ikke saadan tale om, om vi skal missionere eller ej. Det er ganske umuligt at lade være med at drive Mission, om vi lever sammen med Jesus. Det er umuligt, om Jesus lever i os, for det er gennem ham, at alle Mennesker skal vinde Salighed. Han er Opstandelsen. Han er den, som vil, at alle Mennesker skal komme til Salighed. Han skal derfor nok drive os til at missionere.

Ja, saa er der ogsaa den Ejendommelighed, at de, som har hørt hans Stemme her i Livet, de har ingen Tvivl om, at de skal høre den igen. Det er den store Oplevelse, naar et Menneske hører vor Herres Stemme, det er det vidunderlige, det er det store Mirakel. Kan *det* ske, at vi kan høre hans Stemme her i Livet, kan vi, som er aandelig døde her i Verden, høre den, — ja, saa kan den legemlige Død ikke hindre os. Det er, som om de, der har været længst inde i den aandelige Død her i Livet, har været mest bange. Jeg tror, det er derfor, at Røveren paa Korset har saa let ved at tro, at der er et Liv efter dette. Han regner ikke det for noget med den timelige Død, for, Herre Gud, hvor har han levet ondt før, hvor har han dog været langt borte fra Gud! Og Jesus kunde dog tale gennem dette, saa at han virkelig kunde høre Vorherres Røst. Ja kunde han det, saa utilgængelig han var, ja! saa kunde han sagtens høre ham gennem den timelige Død.

Ja! det, at Jesus er Opstandelsen og Livet, det skyldes jo hans Samliv med Faderen. Deri at han lever som Søn udaf Faderen, hver Dag, Dag og Nat, det er det, som gør, at han er i Opstandelsen, for den levende Gud er med ham, saa fyldigt.

Og naar det er Tilfældet, at den levende Gud er saa uadskillelig fra ham, saa er det ganske umuligt, at Døden kan have nogen Magt over ham.

Vi bygger ogsaa vort evige Livs Haab paa Sam-

livet med Gud i Jesus Kristus. Vi bygger det ikke paa Meninger, ikke en Gang paa Skriften. Nej! vi bygger det paa Samlivet med Gud i Jesus Kristus. Prøv at leve verdsligt hver Dag, prøv at leve i det, som skal forsvinde, prøv at leve i det, hvor Døden hersker, og saa antag Meninger og læs om evigt Liv, — I skal se, at I kommer ikke langt med det! Nej! det bliver der ingen Tryghed i. Men lev hver Dag i det, som er evigt, saa kan I spare jer Antagelser og Meninger, de skal nok komme. Hvor det dog maa forekomme vor Herre Jesus Kristus underligt. »I gennemsøger Skrifterne, men mig vil I ikke komme til « Ham, som stod som levende Kraft, ham, som kan rejse dem op i evigt Liv, ham kommer de ikke til; men gennempløje Skrifterne, *det* vil de.

Se det falder ogsaa sammen med Vorherres Beskrivelse af evigt Liv. Evigt Liv, det er noget, vi ikke saa meget skal tænke paa i Længden som i Dybden, ikke saa meget i Udstrækning som i Inderlighed, noget som vi mere skal tænke paa i Indhold. De mest livfyldte Øjeblikke, det er de Øjeblikke, da vi ikke *tænker* paa evigt Liv, for naar man oplever det, saa behøver man ikke at spekulere paa det. Evigt Liv er for mig mere Nutidsliv end Fremtidsliv. Men det er et Nutidsliv, som ikke forsvinder, for gennem sin Livsfyldthed maa det vare al Tid.

Derfor siger jeg: lad være med at maale evigt Liv, lad være med at maale det saadan i Udstrækning! Maal det i Dybde og Inderlighed, saa faar vi mere et Indtryk af, hvad det er. Evigt Liv er ikke noget, som bliver tyndere og tyndere, jo længere vi strækker det. Et evigt Liv uden Fylde, uden Herlighed, hvad var det? Det var jo ikke til at holde ud. Det er derfor, Hedningerne kan blive saa angst for Talen om evigt Liv. Nej! den, som glæder sig over evigt Liv, det er den, som lever det i Øjeblikket. Han er ikke

bange. Derfor bliver Ordet Evighed for mig borte i Ordet Liv. Evighed kan man blive bange for, men Liv bliver man ikke bange for.

Saa er der en Ting til, som jeg vil sige, og som paa en Maade hører sammen med dette. Og det er det, at vi har oplevet, at alle Mennesker er ikke lige døde. Der kan være Mennesker, som er timelig døde, men som vi slet ikke har det Indtryk af, at de er døde. Nej! de er saa levende for os. Jeg skal bare nævne Navnet Paulus. Tænker vi paa Paulus som en død Mand? Nej! jeg mærker ham som en underlig levende Mand, som én, der bliver ved at virke. Naar jeg tænker paa de gamle Profeter, saa er det ogsaa altid som levende Mennesker. Den Gang jeg i 1908 først talte om Liselund, saa sagde jeg, at det skulde være en Skole, hvor alle de Mennesker fra den gamle og ny Pagt og fra Kirkehistorien gik lyslevende iblandt os og aflagde deres Vidnesbyrd for os. *Det har været min Glæde.*

Jesus Kristus tænker vi dog aldrig paa som en død Mand. Jeg tænker paa Grundtvigs Vers:

Han vandrer paa Gløder
som Jomfru paa Gulv,
o. s. v.

Han bærer sin Menighed hver Dag. Han er ingen død Skikkelse. Og hvorfor elskede de ham, de, som han kom ind i? Det var, fordi han vakte Liv i dem; det var for det Herlighedsliv, han vakte i dem. Det var med det Livs Styrke, de elskede ham. Det var jo ogsaa med det Liv, de gamle Profeters Liv kommer ind i os, saa vi elsker dem.

Ja, Gud ske Tak for alle disse livsfyldte Mennesker, og Gud hjælpe os til at være af dem, saa vi, selv om vi dør, dog ikke dør, men lever evigt i Gud ved Jesus Kristus. Amen.

Barndommens riddersal.

Et hjemstavnsbillede af

P. Rydbert.

SOM INDLEDNING til den følgende lille skildring vil jeg blot sige, at den giver en række virkelighedsbilleder fra en gammeldags sjællandsk landsby fra tiden omkring 1890. Navnene er forandrede, men ellers er der ikke — når undtages et enkelt ubetydeligt træk — fortalt noget, som ikke er oplevet.

Til en og anden læser vil disse små træk måske bringe en hilsen fra en tid, som nu synes langt borte. — Når jeg i mørke septemberaftener har ført disse minder i pennen, har jeg i hvert fald selv mærket en duft fra gamle dages stille liv.

Der findes et maleri af den svejtsiske kunstner Max Buri; det hedder »Landsbysnak« og forestiller mænd og koner i samtale i en tarvelig bondestue. Disse folks synskreds er vist kun lille; deres ansigtsudtryk fortæller derom, men deres snævre verden var dem kær og udfyldte hele deres liv. Buris billede er almenmenneskeligt; der er den samme stemning og hygge over hans trohjærtede mennesker som over gammeldags danske landsbyfolk.

Fra min tidlige ungdom husker jeg nogle ord af en sang eller et digt, hvori der tales om barndommens riddersal. Om mit eget livs forår kan jeg også bruge dette billede; når jeg ser tilbage på det svundne,

øjner jeg i morgenrødens glans min barndoms høje riddersal — med sandhed tilføjer jeg da som hin digter, at heller ikke jeg senere hen i livet kom til at eje nogen anden riddersal.

Det synes mig nu så langt borte, alt, hvad der hører barndommens verden til, og når jeg flere gange er kommen hjem fra langfarter i fremmede egne, har jeg stadig dybere set, at den stjerne, som lyste over barnets leg, var mere strålende end nogen anden. Det blev min skæbne at forvilde mig langt bort fra alfarvej, men jeg har altid troet fuldt og fast på, at den stjerne, jeg fra tidlig alder kendte som min vejviser, nok skulde lyse for mig til det sidste.

Min barndoms landsby hedder Gammelby; den svarede godt til sit navn. Gårdene og husene var skæve og gamle, men hyggeligt var der under de mosgroede stråtage, og omgivelserne var kønne; de fleste gårde var bygget i række på de to sider af den lave enghave. Om vinteren stod enghaven under vand, og jeg har i mange sildige vinteraftener haft det festligt på dens blanke flade, når måne og stjerner skinnede. — I sommertiden lyste utallige blomster i enghavens græs; vi børn samledes om Søndagen ved den gamle brønd uden for smedjen, og så blev der fortalt æventyr og bundet krans af gule blomster. Æventyrfortælleren var mig; undertiden lønnede min søster Valborg mig med at sætte en blomsterkrans om mit hoved, og da hendes var den fineste, var denne kroningsfest en stor udmærkelse. Tidt skiltes vi først længe efter, at solen var gået ned bag Sigersted kirkebakke. — En anden samlingsplads var tinghøjen ved rebslagerens hus; i forsommeren, når syrenerne blomstrede i møl- lerens have lige overfor, mødtes der gerne en munter

børneflokk, som rullede omkap ned ad den bratte skråning, hvor der endnu fandtes røde sten fra det gamle tinghus.

Eggen er flad og ensformig; men langt borte i syd blånede store skove, og bag disse hævede sig et tårn, som vi kaldte Globjergtårnet, men som vist hed noget helt andet. Tårnet er forlængst borte, kun skovene blåner som før i det fjærne. Et sådant milelangt udsyn vakte længsler og tanker om ukendte lande, men barndommens kongerige var ellers lille og indsnævret, med gammeldags sjællandsk landsbystilhed over sig. Nu, 30 år senere, er det vel helt forandret.

Jeg var langt fra at være et fremmeligt barn; først henimod tre år gammel havde jeg rejst mig i min fulde højde og forsøgt at gå langs en stang, der var sat fast foran kakkelovnen i vor lille stue. En skønne dag vovede jeg mig ud på den brede trappe og hen til valnøddetræet, der stod to alen fra vinduet; sådan var min første usikre vandring. Du gamle trofaste valnøddetræ! I mindet står du som en uforglemmelig ven; af din frugts hårde skaller dannede jeg både, som jeg sendte ud på farter over tørvemosens vande. Jeg forestillede mig, at det var stolte skibe, der skulde lande ved fjærne æventyrøers strande. I den farveskønne efterårstid så jeg dine blade dale tungt imod stenbroen — først langsomt, et for et, indtil vestenstormen kom og rev alt løvet af, så at der lå et tykt tæppe omkring stammen. Ligesom skærmende bredte du grenene ud over husets spåntag, og for det søskendepar, der voksede op i det lille hjem, blev du i sorg og glæde en kær ven. —

Vi boede lidt udenfor Gammelby i en sækning imellem to moser. Stedet kaldtes Blåbærdal; mange, der kørte forbi, fandt, at huset i dalen var pænt; især når havens rødtjörn blomstrede, og vinrankernes

frodige løv helt skjulte den sydlige mur, så alt indbydende og net ud. Langs med vejen til vort hjem var der et ældgammelt stengærde; indenfor groede der høje kongelys, som Valborg og jeg elskede frem for alle andre blomster. --

En stor del af vor barndoms sommerdage tilbragte vi to uadskillelige søskende på tørvemosen. Ved randen af det mørke vand stod møllen, der pumpede en del af vandet bort, så det blev lettere at skære tørv. Dernede plukkede vi hjærtegræs og gøgeurter eller legede, at vi høstede, når det fine smalle græs ude ved den sorte egestub blev langt nok. Jeg mindes endnu levende, at jeg omhyggeligt stillede græsnegene sammen i små hobe tæt ved egen. Siden deltog vi i de voksnes arbejde, stillede tørven op i »røjler« og fik smørrebrød med sukker på, når vi om aftenen kom sultne hjem. Vi syntes, det var rigelig løn for al vor flid.

Den første udflugt, jeg husker at have deltaget i, var en køretur langt ude i skoven til selve skovriderens gård. Fader talte længe med skovrideren, hvis kæmpeskikkelse jeg følte stor ærbødighed for. Han havde et vældigt skæg og røg på en umådelig lang pibe; jeg hørte tavs til, men da skovrideren, før vi sagde farvel, ytrede nogle venlige ord til mig og spurgte, om jeg ikke havde lyst til at bo i skoven, syntes jeg, at han var en rar mand; dog sagde jeg nej til spørgsmålet. Vi kørte forbi »hovhaven« — det var det folkelige navn på den grevelige lysthave — og igennem Hestehaven med de gamle kæmpetræer, elm, lind og bøg; da vi kom hjem igen, sagde jeg til Valborg, at nu havde jeg omtrent været der ude, hvor himlen rørte ved jorden. Hidtil havde vi begge troet, at verden endte hist ude i skovranden, men fra den dag anede jeg, at livet var mere mangfoldigt end som så.

For det meste var broder og søster sammen i haven eller på marken; altid var der noget nyt at opdage. I Søren udriders eng fandt vi engblommer og langt siv, som vi bandt sammen til kunstfærdige spidse hatte, og på voldgærdet spiste vi brombær og legede skjul under egne og benvedbuskene. Blev vi trætte, lagde vi os i græsset og så op i den blå himmel; de gyldne skyer over vore hoveder blev til elefanter og mangefarvede fiske. En sjælden gang spændte fader den hvide hest for vor gamle vogn; så kørte hele familien til Alsted. En sådan dag var Valborg ikke mindre stolt af sin røde kjole end jeg af mit grå sæt tøj. Selve køreturen var det vidunderligste; vi kørte over den brede å ved vandmøllen; under broen skummede vandet med voldsom kraft og lyste i solstrålerne. Det var et æventyr! Da vi nærmede os Alsted, gæntog det sig; her var også en vandmølle. Den barske mand, vi gæstede i Alsted, var vi børn nærmest bange for, men vi fængsledes stærkt af hans fortælling fra krigen, især skildringen af vinterrejsen fra Flensborg til Sønderborg, da hestene faldt paa den spejlglatte landevej, og mange af dem måtte skydes og væltes i grøften. Når han nåede til kampen på Dybbøl, var der et navn, som han atter og atter nævnte; det var Anker. For Jeppe Olsen var Anker den uovertræffeligste af alle helte. — Da vi på hjemvejen kørte ned ad bakken ved Have mølle, tænkte jeg, at sådan så det vist ud ved Dybbøl bjerg, og broen ved vandmøllen sammenlignede jeg med den bro, der førte over til Als. — Aftenvinden susede i de høje asketræer ved åen og dyssede mig halvt i søvn; i nattens drømmesyner så jeg efter denne oplevelse krigsmænd i langt følge. —

Barndommens vinterdage var mærkværdig hvide og lysende; sådanne masser af sne, som vi havde

den gang, har der aldrig været siden. Blev det aften efter den korte dag, sad vi i mørkningstimen i den lille stue; tørveilden fra kakkellovnen kastede lysstriber hen over gulvet. Ved vinduet stod Valborg og jeg tæt op til hinanden og så efter nymånen, der lignede en stor guldsål. Når vi så, at lyset var tændt hos folkene i den gamle hytte ovre ved Kulbrænderbakken, vendte Valborg sig bort fra vinduet og sagde til moder: »Nu tændte de lyset oppe i Jens Roms vindue!« Moder holdt nemlig på, at vi ikke skulde tænde lampen, før vi havde set lys fra andres vinduer. Vi kom tidlig i seng; så forsøgte vi at huske stjernernes navne og finde dem efter stjernekortet, vi havde fundet iblandt faders gamle bøger. Vi talte også de stjerner, vi kunde se, og tænkte, at englene gik deroppe på stjerne loftet; da jeg en dag havde fat i en bog, så jeg et afbleget billede af en olding, som stod og varmede sine hænder ved et bål. Den gamle mand med det lyse skæg og den lange folderige kappe syntes mig at måtte ligne Vorherre; før vi sov, bad vi til ham, der med sin engleskare vågede hist oppe bag alle stjernebilleder. — Når jeg senere i livet har sovet det meste af min nattesøvn på fremmede steder, har jeg tidt i vågne timer tænkt på min barndoms stjerne tælling og husket, at Karlsvoggen og de strålende hellige tre konger var mine venner fra fordums dage.

I rugen i vor lille lade havde vi en god legeplads. Når vi tumlede os der, lagde jeg planer om en stor rejse til Norge, hvor jeg vilde fange bjørne; men Valborg var grædefærdig og sagde bønligt: »Nej, Hans, du må aldrig rejse! Jeg vil give dig fem øre, når du altid vil blive herhjemme.« — I vinterens store højtid kendte vi intet til gaver eller juletræ. Det var også overflødig; julen og den forventning og stemning,

den satte os i, var rig nok i sig selv. Ved vor indkørsel havde vi en lille bitte granlund; de små vintergrønne træer var kønnere end alle juletræer med kostbare gaver. Før vi rigtig vidste det, var det jul; ved juleaftensbordet sang fader for. Yndlingssalmerne var »Den yndigste rose« og »Glade jul, dejlige jul«. Fra år til år gentog det sig, at fader læste Buddes fortælling om den gamle pebersvends juleaften; ny julelæsning vidste vi ikke noget om. Det gamle, ikke at forglemme de morsomt udklippede skygebilleder, blev som nyt hver jul.

En stor og kostelig skat fandt jeg i en gammel almanak; det gik således til: Helligtrekongersaften skulde vi altid i besøg hos Steffen smed; vi børn sad på den smalle bænk, og den grå kat sov i Valborgs arme. De ældre talte om de vise fra Østerland og stjærnen, der viste dem vej. Fra det lille bord foran himmelsengen tog jeg en almanak og bladede i den; på det første blad så jeg et lille billede af Marsk Stigs døtre. Jeg var vel otte år den gang og havde hørt noget om de to søstre, der måtte gå i landflygtighed så langt ud i verden. Valborg og jeg vilde gerne eje billedet; så hviskede jeg moder i øret: »Vil du spørge Marie, om jeg må tage det med?« Marie rev bladet ud af bogen, og da vi kom hjem, blev billedet gemt i bibelen. Vi tog det frem aften efter aften og talte om, hvor sørgeligt det var, at de to små søstre med flagrende hår skulde gå hjemløse og forladte i fremmed land. Det så ud, som de gik imod stormen; den ene satte staven fast imod jorden og så frejdigt ud imod et ukendt mål. Så indholdsrigt var billedet af Marsk Stigs døtre, at det langt opvejede mange farvetrykte julehæfter.

Fra disse lykkelige barndomsår findes der et billede af Valborg og mig; hun hælder sit lyse hoved

ind til mit, men vi ser ud som modsætninger: Hun har et blidt smil på læben; jeg er derimod gravalvorlig. — Sådan var forholdet også i virkeligheden — hun havde det lykkelige forårssind, jeg fik tidlig hang til sørgmodighed.

Som Goldschmidt må jeg spørge: Hvad er der vel at sige om barndommens år? — Det var en tid i tryghed og fred, men snart spejdede øjnene efter det ukendte; da jeg i skolen læste æventyr om fiskerkonen Ilsebil og drengen Sampo lappelil, gik det op for mig, at der langt borte i Verden levede mennesker, der var helt forskellige fra alle dem, jeg kendte. Hos den gamle skolelærer traf jeg en dreng, som blev min ven; hans raske væsen og syngende tale førte en forfriskende luftning ind i min tunge sællandske ubevægelighed. Gunnar og jeg lagde i fællesskab en stor plan; vi indbød de andre skoledrenge til sommerfest på stokmosen i en lund af elle og birke. I hast skrev vi et flyveblad derom; mange fulgte indbydelsen, og det gik slag i slag med taler og sange i timevis. Talerstolen var høj og rummelig, bygget af græstørv og prydet med vilde blomster og små flag. Bagefter drak vi vin — det var sandt at sige kun gulerodssaft, men den smagte alligevel fortræffeligt. Denne efterligning af hin tids folkefester faldt i så god jord, at den gættog mange søndage; mosefesterne fortsattes i flere somre, og der gik så stort ry af dem, at vi også nu og da talte voksne mennesker iblandt festdeltagerne. Det var dog ikke fri for, at vi ungdommelige talere så skævt til de værdige mænd og koner, som hørte på os; vi kunde jo ikke tale så frit fra leveren som ellers. En mislyd i festglæden var det, når ondskabsfulde og uforstående drenge kom til og væltede taler-

stolen; så blev der truet med prygl, og at det ikke var spøg altsammen, fik jeg at føle, da rebslagerens Diderik gav mig en sten lige over det ene øje, så at sammenstødet fik en blodig afslutning. — Vore taler ved festerne var til dels en genklang af, hvad vi opfangede i samvær med de voksne; det var jo de flammende frihedstalers tid, da den unge tingmand Lauridsen vandt så meget bifald ved sin brede jyske veltalenhed. — For alle drenge, som læste blade, stod naturligvis Bjørnson i forgrunden; jeg nævnte ofte den store norske folkefører i mine festtaler, men iblandt mine jævnaldrende var der brushoveder, der ikke tog det hele så alvorligt som jeg og derfor godt kunde finde på at bruge hånlige og latterlige ord om Bjørnson. Jeg blev højst forbitret der over, da Bjørnson var en af mine drengeårs ypperste helte; i bladet »Enhver sit« havde jeg læst hans livshistorie.

Med hine sammenkomster randt barndomstiden ud. Skønt jeg allerede i skoletiden forstod noget af sangen »Hvad vindes på verdens det vildsomme hav«, higede jeg tidlig bort fra min hjemstavn; før jeg helt var voksen, var jeg bleven fjærnsynet i åndelig forstand. Igennem al slags læsning hørte jeg ligesom »en sang fra det fjærne«.

Udenfor Gammelby var der et overdrev; de folk, som byggede der ude, var noget for sig. Deres ældste mand var Jens Rom, ældgammel så han ud med sit lange hvide skæg, der var så kraftigt, at han flettede en del af det og bar det under vesten. Den gamle gik med høj silkehat, som havde været udsat for regn og slud i en lang årrække; den lange sorte eller mørkeblaa frakke, han bar, bidrog også til at fremhæve hans ejendommelige udseende. Gamle Jens

Rom hørte til de altid vandrende; i sine yngre dage havde han været overdrevets rydningsmand, og som olding søgte han sin glæde i at gå rundt i sognet og se på andres arbejde. Han havde engang haft en retssag med greven: den varede i tyve år, men det var Jens Roms stolthed, når han med sin dybe røst fortalte dette, at kunne slutte: »Men jeg blev sejrherre«. Vejrbitd og barsk så oldingen ud, hvor han kom frem — han var som en overlevering fra en svunden tid. Den sidste vinter, han levede, måtte han holde sig inde, men hans stadige spørgsmål var: »Er det dog ikke snart forår, så jeg kan komme ud?« Han var næsten 100 år gammel og havde dog lyst til på ny at gribe vandrestaven.

En anden af overdrevets mærkelige mænd var Hans Torbensen; grunden til, at han blev genstand for megen omtale, var hans deltagelse i krigen. På sine gamle dage så Hans næsten altid ud, som han sov, og det er vist ikke for meget sagt, at hans store øjne altid havde set noget sløvt på omgivelserne. Da han var med i krigen, kunde han ikke skrive til sin kone; Hans havde aldrig gået i skole og kendte ikke et bogstav. Han fik en af sine sidemænd til at skrive; denne var en stor spøgefugl og satte et lystigt brev sammen. Det var affattet i korte sætninger som denne: »I nat sov vi på en krigergrav — hurra!« Dette sidste udråb brugte han for hver sætning, og den skikkelige Hans Torbensen anede ikke noget derom. Hans hustru, Sidse, kunde heller ikke læse og gik derfor ind i præstegården med mandens brev. Præsten læste det højt for hende og sine husfolk, der gærne vilde opbygges ved et feltbrev, men de blev alle forbavsede over det stadig gentagne »Hurra!« og brevets mange andre underlige ord. — Sine oplevelser derovre i Sønderjylland talte Hans Torbensen aldrig om, og

spurgte nogen efter, hvor han havde været og deltaget i kampen, svarede han blot: »Jeg var af de gående på Als«. Han kom hjem ligeså rund og trivelig som før og bar ingen mærker af ny oplevelser, hverken ydre eller indre.

I mine drengeår kom jeg til at færdes mellem overdrevets folk og hørte mange af de gamle historier. Jeg blev i tolvårsalderen hyrdedreng på gården Alpekær, hvis udmark hørte til Gammelby overdrev. Fra en kunstsamling mindes jeg et maleri af Jacob Ruisdael; dets emne er så simpelt og alligevel så virkningsfuldt udført: Det mørknes ved et lille egekrat; en hyrde driver sine får hjemad. Vejen går lige forbi en gammel hytte, og i baggrunden ser man blødt afrundede høje. — Hver gang jeg har standset foran billedet, har jeg tænkt på min hyrdedrengetid. Vejen til udmarken gik forbi faldefærdige hytter og tæt ved Østerbjerg egekrat var græsmarken, hvor jeg vogtede køer og får. Der var kønt under egenes kroner og i den frodige lyng. Ved gærdet tændte jeg et blus af tørre kviste og blade, men måtte passe på, at det ikke blev større end, at jeg let kunde slukke det, hvis manden skulde vise sig i synskredsen. Var det solskin, gik jeg til vejrs — nemlig op i det højeste træ; derfra så jeg over til mit hjems hvide mure. Det stod, som jeg huskede det, fra jeg var lille, i ly af mørke graner; nu var det lukket for mig, og jeg anede, at jeg fra nu af vilde fjærne mig længere og længere bort fra de vante omgivelser. — Ved gærdet lå jeg og læste Tolstojs æventyr og fortællinger; de førte mine tanker til fjærne drømmelande. Hørte jeg togets larm ude i skoven, tænkte jeg mange gange: Var det blot dig, som var med på den fart! I de mørke og kolde oktoberdage havde jeg ensomme fyr ikke så sjældent den største lyst til at løbe fra det hele for

aldrig mere at vende tilbage. Jeg var utilgængelig og indesluttet; en husmandskone sagde meget betegnende til min madmoder: »Hans er da en løjerlig dreng; han svarer ikke, når man snakker til ham«. Ingen forstod mig, men jeg ved, at længselens blå blomst udfoldede sig skønt og herligt i min sjæl, da jeg var hyrdedreng.

I disse år lærte jeg tilfulde, hvad det vil sige at tjene; den, der sidder nederst på karlenes bænk, bliver let et skumpelskud — sådan gik det mig. Bøgerne var mine bedste venner, og ved at tilegne mig deres indhold blev jeg borger i et underligt æventyrland, som de andre folk på Alpekær ikke vidste noget om.

Engang om året kom der en skærsliber Rosenhagen kørende i sin lukkede vogn til Alpekær; han blev der gærne i nogle dage. Det bragte et friskt pust til vor landsby; Rosenhagens datter, Kastania, en kraftig sort-håret pige, sang og spillede for den lyttende ungdom. Hendes sang var ikke smuk, men den gjorde stærkt indtryk, og i lang tid efter nynnede gårdens piger de viser, som de havde hørt Kastania synge. Da nogen spurgte skærsliberpigen, om hun dog ikke var ked af evig og altid sammen med sine forældre at flakke om på landevejen, svarede hun leende: »Nej, mit liv er altid at rejse fra sted til sted; jeg kunde aldrig trives, hvis jeg skulde have en fast bolig på jorden«. Sådan en tale hørtes aldrig tidligere i Gammelby; de fleste rystede medlidende på hovedet, men jeg tænkte i mit stille sind, at et sådant trækfugleliv, som den mørkhårede Kastania førte, nok var værd at prøve.

En sensommerdag var jeg sammen med de andre tjenestefolk på skovtur til Næsbyholm. Vi strejfede om i skoven og haven, og tilsidst var vi 7 drenge,

som tog den beslutning at ro ud på Tjustrup sø. De fleste af os havde aldrig været ude i en båd før, men nu skulde forsøget voves, skønt det blæste og bølgerne gik højt. Vi fik fat i en såkaldt jernbåd, som lå ved stranden. Vor fører, Jakob, spurgte fiskeren, om båden var sikker. »Ja«, svarede denne alvorligt, »den er sikker; hvis der kommer vand i den, går den straks til bunds«. Svaret forbløffede os noget, men vort første forsøg som sømænd vilde vi dog ikke opgive. — Altså, den kække Jakob brugte årene kraftigt, og vi drog med bankende hjerter ud til bølgernes leg. Det gyngede noget, og de alt andet end tapre sømænd så rådvilde ud. Kun Jakob lod til at ville langt ud i bølgegangen; en af de ældste ombordværende drenge tabte først modet og græd sine modige tårer. Han tryglede den utrættelige Jakob om dog at standse og vende tilbage; vi andre syntes også, det blev for farligt, da søen var så urolig. Langt inde på strandbredden stod de ældre og vinkede, da vi atter nærmede os, og ved landgangen fik vi en stræng tiltale, fordi vi var gået ud på egen hånd. — Endnu mindes jeg tydeligt den gamle fiskers strænge ansigt med de dybe furer i kinderne, og jeg har heller aldrig glemt et ord, jeg hørte ham sige, da en af skovgæsterne spurgte ham, hvordan tiden gik for ham; fiskeren svarede, idet han så ud over søens flade: »Hvad skal jeg sige? Frem og tilbage — frem og tilbage; det er hele livet«. Lignende ord hørte jeg aldrig nogen sige hjemme i Alpekærgårdens stue. Med den indtryksmodtagelighed, der var mig egen, lagde jeg mig denne tænksomme tale på sinde, og når jeg længe efter i min ensomhed røgtede hhyrdedrengehvervet ude på Kulbrænderbakken eller ved Bukkebro, tænkte jeg mange gange på hint optrin ved Tjustrup sø og gentog den gamle fiskers alvorlige ord.

Som overskrift til denne overgangstid kunde jeg bruge nogle ord fra en fortælling af Ricarda Huch. Hun lader en fattig, af sygdom nedbrudt ungersvend sige: »Jeg ved en triumfbue, som står ved indgangen til drømmenes dal«.

Når jeg i min hyrdedrengetid blev indsluttet og fåmælt, ejede jeg dog en rigdom gemt under et ubevægeligt ydre, og i »drømmenes dal« var jeg hjemme; jeg vandrede med digtere til fjærne lande og tider. Bjørnsons og Gotthelfs folkelivsbilleder var mig kære, og fortællingen om Abdallah oprullede østerlandske vidundere for mig. Mange søndag morgener tog jeg mit ny grå tøj og de valdnødfarvede strømper på og gik den lange vej til købstaden for at låne bøger hos tobakshandler Hasfeld på torvet. Han så forbavset på mig første gang, da han fik at vide, hvor jeg var fra, og spurgte, om jeg virkelig var gået så langt blot for at hente et par bøger; den gode mand havde i mange år faret til søs og sejlet på de store have, hvor verdens store æventyrbilleder oprulles, så han foragtede vel nærmest alt, hvad der stod i bøgerne. Det var en mærkværdig skæbne, der havde ført ham til den lille by for at sælge tobak og udlåne bøger. Det traf sig også en enkelt gang, at han var morgennaven og bandede, men jeg fik alligevel de bøger, jeg ønskede.

Når jeg om aftenen, for det meste en gang hver uge, kom hjem til mine forældre, syntes jeg, at meget var forandret. Den lille stue var mindre end før, forekom det mig; det gamle ur med blomsterne og de små vingede brevbærere på glasset hang ved spisekammerdøren på den vante plads; jeg stod længe foran billedet af Hindholm folkehøjskole, i den forgyldte ramme havde det hæderspladsen på væggen, og jeg tænkte, det måtte være herligt at leve indenfor

skolemuren; flaget på gavlen, rejsevognen, der kom med gæster til skolen, hvis døre gæstfrit stod åbne, alt dette bidrog til at vække et stærkt ønske hos mig om at blive indviet i mere storstilede forhold. — Gik jeg i mørkningen ude i haven, hvor jeg som lille dreng havde leget med de skønne blomster »blåmunke« og de små mariehøns, blev jeg sørgmodig, men da jeg i måneskin vandrede tilbage til Alpekær og kom forbi Egegårds græsmark, mindedes jeg vogterpigen Marie, som jeg i den første barndomstid sluttede mig nær til og troligt hjalp at holde hjorden på de rette enemærker. Vore veje skiltes snart; Maries hjem i Egegård opløstes, og hun rejste langt bort, men jeg glemte ikke hendes klare øjne og lyse smil. — I den stille aftenstund tænkte jeg, at det også snart skulde blive min lod at gå ud i verden.

En tidlig majdag sagde jeg min hjemstavn farvel; da fader og jeg kørte forbi skolen, hilste jeg endnu engang på den gamle hvidhårede lærer, og ved vinduet stod den unge Kati Alsing, lærerinden, og nikkede; hun var smuk og indtagende med det guldgule hår, under hvis rige fylde den klare og rene pande hvælvede sig. Hun lukkede ruden op og sagde venligt »Levvel«; hendes øjne var forunderligt dybe og alvorlige som altid, ligesom der også nu var en sørgmodig klang i hendes blide røst. — Den hvide hest havde ingen hast, så det gik langsomt igennem landsbyen; den brede syrenhæk i møllerens have var allerede i grøn forårsdragt, og mølleren havde indtaget sit sædvanlige højsæde på et tomt øltræ, der stod ved indkørslen; men på den anden side af vejen gik rebslageren i travl virksomhed sin bagvendte gang på den afmålte bane. — Ja, nu skal jeg ikke opslide flere af hans piske, tænkte jeg.

Fader gav mig dette ord med på vejen ud i livet:

»Vorherre være med dig!« — Så kørte toget hen over sletten; jeg sendte et afskedsblik til de hjemlige steder, til de små lunde og haver. Nu var barndommens riddersal lukket, og jeg skulde alle dage blive en fremmed og rodløs, hvor jeg end færdedes. Med mine seksten år var jeg et barn i den kunst at klare mig i det vildsomme liv. Fra »drømmenes dal« gik jeg ud på det virkelige livs bane, men jeg var og blev en drømmer og søgte helst langt bort fra alfarvej. — Når jeg tænker på barndommens land, ser jeg det helst i forsommerens lyse skær, og kommer jeg en aften rejsende hjem i den tid, da syrenerne påny blomstrer i møllerens have, da synes jeg, at livet er som en drøm. En halv snes dage — længere varer syrenernes herlige blomsterflor ikke, og menneskenes levedage er korte som blomsternes.]

Love Almquist har skrevet en »Mindets sang«; heri taler han om barndommen, som kun en stor digter formår det. Sådan lyder hans ord:

Fromme, hellige minde,
skønt står du dybest inde:
Du minde fra den dunkle, den bortfarne, smilende
Blomster lyste på engen, [barndomstid.
drømme legede ved sengen.
Nu står du på afstand blot som en anelse for mig.
Vakre barnlige danse,
vellugtduftende kranse,
Hil jer!
Jer i hjertet jeg gemmer,
sødt i tavse timer drømmer
jeg om jer.

Ja, blomstersmykket var barndommens kongerige, og som en sang fra det fjærne følger minderne os på rejsen igennem livet; hvis vi tilfulde fatter deres ord, vil de lære os, at simpelheden er den største kunst, og at den kloge vandringsmand tager så lidt som muligt med under sin valfart til det ukendte land.

Jeg blev en vagabond og zigøjner, men en af dem, der længes efter hjemmets fred. Ikke så sjældent har jeg fordybet mig i Rembrandts billedverden og i hans tegninger med gamle huse og træer og tårne fundet et stykke af min barndoms tabte land; især mindes jeg en tegning, hvorpå der ses en eng og græssende køer og en vej, der synes at føre langt ud i den vide Verden. Når jeg mange gange i studiesalen på kunstsamlingen har set på alt dette, er barndoms minderne blevet levende, og jeg har drømt om hin fjærne tid, da jeg legede hjemme i Blåbærdalen og sammen med min søster plukkede blomster i lunden. Mange stier fører mig tilbage til de hjemlige vange, men kun for nogle flygtige timers dvælen.

Jeg husker, at en gammel kone en gang sagde til min fader, da han pløjede: »Det går glittert i dag«. Hun mente dermed, at det gik rask med arbejdet. Ordet er godt; at det går »glittert« er hovedsagen. I vort livs forår var der helhed over tilværelsen, snart kommer splittelsen, og kun glimtvis ser vi senere hen dagene i solglans. — Allerede før jeg helt havde trådt mine børnesko, blev jeg optaget i vandrebrødrenes underlige skare — hint lille broderskab, der er hjemløst på jorden — og når jeg i årenes løb har gået milelange, vanskelige veje i fremmede lande, har jeg med sorgblandet lyst tænkt på min barndoms lille landsby — på enghaven og det mosgroede brøndværk, hvorom vi samlede og lyttede til æventyret om »Rejsen til underverdenen«. Så mindes jeg min bedstefader, den raske smed, fra hvis esse bålet lyste ud over enghaven i frostklare vintermorgener, før hanen galede. Ja, tapre og flittige mænd var de der hjemme; jeg forstår da heller ikke, hvorfor det jævne arbejde aldrig gik glittert for mig. Jeg blev kun en ivrig dyrker af den kunst at vandre.

Tiden, der svandt.

JEG stod en Aften i Høstens Tid udenfor vor Have-
laage og saa ud over Engene. — Det var en dejlig
stille Aften; Solen var allerede for længe siden gaaet
ned ude over Fjorden, og hele den vestlige Himmel
var endnu purpurrød efter den. — Ovre i Sydøst sad
Fuldmaanen og kastede sit Lys ned over Landskabet.
— De brede Fjordenge var dækkede af Taager, og
over Taagehavet flagede en enkelt Vibe, hvis Skrig
kunde høres vidt om i den lydhøre Aften.

Paa Himmelhvælvingen glimtede enkelte Stjerner,
der dog næsten fordunkledes af Fuldmaanens Skær.
Haven laa i dyb Mørke, kun enkelte Steder skinnede
Maanen ned mellem Træerne og kastede lyse Striber
hen over Buske og Bede og ud i de revne Gange.

— Der var stille og fredeligt! — Kun Naturens Lyde,
Vibens Skrig ude fra Engene, en enkel Kvies Brølen
ude fra Lukkerne og Hundeglam ovre fra Nabohyen,
naaede mit Øre.

— Jeg satte mig ned paa Havediget under Hylde-
buskene og faldt i dybe Tanker . . .

— Om mit Hoved sværmede Myggene med en svag
Summen, der i mine Øren lød som en sagte Musik;
enkelte »Skjælbassers« Brummen faldt engang imel-
lem ind som en dyb Bas. — Der var Harmoni i
denne Koncert, og den lullede mig hen i en drøm-
mende Tilstand.

Jeg syntes, jeg stod midt i en Skare unge Mennesker; lutter kendte Ansigter saa jeg om mig. — Det var Folk, jeg havde levet sammen med for mange Aar siden, og som jeg var kommen til at holde af, men som siden var spredt for alle Vinde. Jeg syntes nu med eet, jeg stod midt imellem disse gamle Venner, hørte paa deres skæmtende Tale og lo med dem.

— Det var en bestemt Aften, jeg mindedes — et Gilde, der, skønt tarveligt og simpelt i det ydre, dog havde haft en Feststemning over sig. — Legen havde gaaet ude i Haven og paa Marken udenfor i Maaneskinnet, og det var en Aften ligesom nu, og Viberne skreg og Myggene summede nu ligesom dengang.

— — Billede efter Billede steg frem for mit Blik, og det var, som om jeg helt levede den Aften og den skønne Sommer om igen.

— Jeg vaagnede op. — Det var ligesom naar jeg fra en lys og dejlig Drøm vaagner op til en mørk og trist Virkelighed.

— Jeg søgte i Tankerne at gennemgaa de Aar, der laa imellem hin skønne Sommer, jeg altid drømte mig tilbage til, og den, jeg nu levede i, og som ogsaa var ved at svinde, søgte at gennemgaa de enkelte Oplevelser, jeg havde haft i de Aar; men det var, som om disse Oplevelser stadig droges til Sammenligning med det skønne Gilde, og ved Siden deraf blegnede de og saa saa underlig kolde ud.

— Jeg forsøgte at tænke rigtig grundig over Tingene for at faa Klarhed over, hvad det var, der gav den Tid en saadan Glans, at alt blegnede ved Siden af den.

— Jeg tænkte og tænkte; — men alt blev mere og mere forvirret for mig. — Jeg syntes, det burde være akkurat omvendt. — Ikke den Tid, men derimod Nutiden, burde dog staa i Glans; thi hvor var der dog

ikke sket meget godt og glædeligt siden dengang. Baade i den ene og den anden Retning havde jeg gjort Fremgang; baade det ene og det andet havde jeg lært i de mellemliggende Aar.

Nej, efter det udvortes at dømme var der virkelig ingen Grund til at ønske den svundne Tid igen; tværtimod burde jeg nu være lykkelig som aldrig før, og saa stod jeg endda og følte det, som om jeg forlængst havde staaet paa Højdepunktet og nu var paa Vejen nedad igen.

Nej, der maatte være noget andet med i Spillet; noget uforklarligt; — noget, der lod den forgangne Tid fremstaa paany i Mindet, men lutret og ren, fri for alt det mørke, der jo dog havde været dengang ligesom altid. — I Mindet var der intet af det mørke og daarlige; det var rensset fra, og det lyse og dejlige fremstod alene.

Men netop derfor var det saa vemodigt at tænke tilbage derpaa, og det bragte bitre Selvbebrejdelser med sig. — Baade dette og hint kunde været gjort bedre, og baade den ene og den anden af de gode Tanker, der dengang kom frem hos mig, burde været gjort til Virkelighed.

Men hvor meget blev der gjort? — Intet! eller i hvert Fald grumme lidt.

— Der meldte sig straks Undskyldninger.

— Dengang var jeg jo næsten kun et Barn og uerfaren; men kunde jeg leve den Tid om igen med de Erfaringer, jeg havde høstet i den mellemliggende Tid, skulde jeg nok vide at faa gjort godt igen, hvad jeg før havde forsømt. — Men det lod sig jo ikke gøre; den Tid, der er svunden, kommer ikke igen. — Nej, det eneste, der var at gøre, var at tage Tiden i Agt og passe paa, saa jeg ikke i den kommende Tid skulde bebrejde mig selv at have forsømt noget.

i den Tid, jeg nu levede i. — Det maatte jeg vel kunne, og det skulde gøres. — Jeg forstod, at disse Selvbebrejdelser aldrig vilde give mig Ro, før jeg havde gjort det, jeg kunde dertil.

— Men da fo'r der en ny Tanke gennem mit Hoved: Det vil alligevel ikke kunne blive anderledes; — man lærer jo saa længe, man lever, og jeg vil derfor stadig finde Ting, der burde været gjort i den forgangne Tid, netop fordi jeg da savnede en hel Del Erfaring, jeg siden har faaet. — Saa vilde det jo være det samme om igen; jeg vilde stadig bebrejde mig selv, at jeg ikke greb Tiden, mens den var der. — Jo ældre og mere udviklet ens Forstand og ens Kræfter bliver, jo mere fordrer man ogsaa af sig selv, og derfor forekommer den Tid, der er gaaet, een næsten, som om den var levet til ingen Nytte, med alle dens Muligheder, der ikke blev udnyttede.

— Jeg forstod pludselig, hvorfor den svundne Tid fremstod i Mindet i en saadan Glans; netop for at jeg kunde faa Øje paa de Muligheder, der havde været, men som ikke blev udnyttede, og for at mane mig endnu mere til at tage Tiden i Agt og stræbe efter at blive endnu mere fuldkommen.

— Men jeg syntes da, at hele Livet jo saa kun blev en Kamp.

— Saa vilde jo Alderdommen blive en Tid, hvor man, hver Gang man tænkte tilbage over sit Liv, maatte bebrejde sig selv, og saa vilde Alderdommen jo blive en sørgelig Tid.

Men i Virkeligheden var jo det modsatte Tilfældet. — Hvad var det, der gjorde gamle Mennesker saa glade, naar Talen faldt paa de svundne Dage, og bragte deres Øjne til at straale saa stærkt?

Jeg kom til at mindes nogle Vers af et Digt, jeg havde læst for nogle Aar siden, og de bragte mig Svar:

Dog har vi bare levet
og levet rent og smukt,
mens Træet stod med Blomster i Skærsommer;
saa har vi bjærget noget,
der staar mod Tidens Flugt,
og ikke bare Minder;
der blev vel og lidt Frugt
at tære paa, naar Efteraaret kommer.

Og alt som Skyggen vokser
og Dagen gaar paa Hæld,
mens andre unge tumler sig i Legen,
saa faar vi Lov at sidde
og hygge os ved Kvæld
og føle dybt herinde
et sagte Rislevæld
af Kræfter til den næste Mil af Vejen.

Jeg rejste mig op fra Havediget.

Maanen var gaaet et godt Stykke om i Syd, og det
var nær Midnat. —

Myggene summede endnu om mit Hoved med deres
tryllende Musik, og inde i Haven raslede Bladene sagte
i den blide Nattevind.

Ulfborg, den 1. September 1918.

Steffen Steffensen.

Elevmødet 1918.

I år blev elevmødet på Frederiksborg højskole afholdt Lørdag den 13. og Søndag den 14. Juli.

Det var fjærde gang under krigen. Og år for år er vanskelighederne bleven større. Der var dog mange, som bød rejsebesværlighederne trods, og det viste sig, at fru Begtrup med held trodsede bespisningsvanskelighederne. Hun fortjener vor bedste tak for modtagelsen. Det er ikke småting, der hviler paa hende ved en sådan lejlighed.

Allerede Lørdag middag var der mødt en del gamle elever, og til aftenspisningen kunde de omtrent fylde spisesalen.

Kl. 4 holdt Fr. Schrøder foredrag. Han talte om det arbejde, som fra grundtvigsk side er bleven gjort blandt soldaterne. Hans sammenligning mellem før og nu faldt ikke ud til nutidens fordel. Hvad der nu gøres er yderst beskedent i Forhold til det store arbejde, som blev gjort i 64 — skønt der trænges mindst lige så stærkt nu. Han sluttede med en kraftig appel til vor tids grundtvigske kreds om at indhente det forsumte.

Begtrup talte som sædvanlig kl. 5^{1/2}. Dette Lørdagsforedrag er os en sjælden rig historietime. Det er en oplevelse at høre Begtrup drage frem af disse personlige minder fra et rigt liv. Men det er mere end

minder. Det bliver en fortælling om et stykke af vort folks historie, derved at han har levet med, dær hvor livet var stærkest. Denne gang talte han om sine politiske oplevelser, bekendtskabet med C. Berg, deltagelse i kampen gennem provisorieårene, opfordringen ved Bergs død til at stille sig som hans eftermand, og det valg, Begtrup da måtte gøre. Vi forstod lidt af, at det var en lykke, at han måtte gøre det valg; han havde nok ikke stået så sikkert i sin gærning, om den intet offer havde krævet.

Lørdag aften blev Hostrups »Feriegæsterne« spillet under åben himmel; det gjorde stor lykke.

Det kneb jo lidt at få de mange mennesker anbragte for natten, men det ordnedes dog — sikkert til alles tilfredshed.

Søndag morgen oprandt med høj himmel og endnu flere gæster.

Morgensangen samlede os til dagens fest. »Den signede dag« er dagens grundtone.

Senere blev flaget hejst under sang. Det er dog et savn, at vi ikke må hejse de andre to nordiske flag i disse år.

Kl. 10 var der som sædvanlig gudstjeneste, hvor Niels Dael prædkede. Den store skare, som samledes om nadverbordet, giver forvisning om, at det ikke blot er en række lyse minder, vi er fælles om, men at fællesskabet er menighedens, det evige.

Da vi samledes ved middagsbordet, var der indløbet en del hilsner fra gamle elever. Begtrup takkede Dael, fordi han altid så villig kommer til vort elevmøde. Samtidig meddelte han, at der for to dage siden var nedlagt grundsten til en ny foredragssal på Liselund. —

Kl. 2 holdt elevforeningen generalforsamling. Formanden og redaktøren aflagde beretning, regnskabet

blev fremlagt og godkendt. Dets hovedposter var følgende:

<i>Indtægt:</i>	Kr. Øre
Overskud fra sidste år	1231.36
Medlemsbidrag	2296.60
Renter.....	38.95
Andre indtægter	37.46
Af de 500 kr. til »Ældre Afd.« er ikke uddelt	200.00
Ialt Kr...	3804.37

<i>Udgift:</i>	Kr. Øre
Restancer fra trykningen af årsskriftet 1916.	770.78
Årsskriftet 1917 (3000 eksemplarer)	926.09
Opkrævninger og forsendelser	809.15
S. S.....	50.00
Ældre Afdeling	500.00
Redaktionsudgifter	11.10
Administrationsudgifter	24.90
Sekretærløn	150.00
Andre udgifter.....	8.00
Overskud...	554.35
Balance Kr...	3804.37

Styrelsens forslag om 1) 500 kr. til »Vinduet«, eventuelt sønderjydske elever, 2) 50 kr. til S. S. og 3) 200 kr. til et jubilæumsfond blev vedtaget. Af styrelsesmedlemmerne afgik efter tur Eli Olsen, N. P. Nielsen og Sofus Olsen, som alle nægtede at modtage genvalg. Nyvalgt blev Asta Jensen, Emilie Rasmussen og Gustav Jørgensen. Til suppleanter valgtes Jakob Madsen og Rasmus Sværke. Til revisor genvalgtes Anna Sørensen. Efter generalforsamlingen bragte Alfred Hansen den afgæede formand en tak for hans arbejde i de forløbne år. Det »Leve«, han sluttede med, fandt varm genklang i forsamlingen. — Den nye styrelse valgte

til formand Mikkel Pedersen og til næstformand Hans Hansen. —

Kl. 3 var der chokoladedrikning i haven. Kl. 4 marcheredes der med faner i spidsen ned til »Lunden«, hvor Begtrup og Uhrskov talte.

Begtrup holdt et stærkt personligt foredrag. Han var bleven styrket i sin tro på, at heller ikke de unge var fremmed for den egentlige kerne i folkehøjskolens gærning; det inderste i den livsoplysning, der er givet os med Grundtvig, Guds nærværelse i sit levende ord, troesordet. Han havde haft en fristelse til at tale om de lettere ting, som poesien, når han talte til en flok helt unge, om hvem han vidste, at de ikke alle vilde kunne forstå ham, når han talte om det dybeste. Dette kunde han, syntes han, bedre tale om til ældre, i kirken og ved elevmøder. Men han vidste dog, at ungdommen ikke stod fremmed, og den *må* ikke stå fremmed over for dette dybeste, det bærende i højskolens gærning.

Uhrskov talte om at blive sat i gang. Efter foredragene sang pigerne flerstemmige sange under Eli Olsens ledelse.

Ved aftenbordet kl. 6 takkede Begtrup N. P. Nielsen for godt samarbejde i hans formandstid. Også N. P. Nielsen talte; han havde været glad for at arbejde i elevforeningens tjeneste, og han var taknemlig for tilliden og samarbejdet i disse år. — Desuden talte Nørgård og Ole Jensen. På opfordring af Jens M. Jensen blev der indsamlet bidrag til soldaterarbejdet i Barfredshøjlejren; i løbet af kort tid var der indsamlet 112 kr.

Om aftenen samledes i spisesalen så mange, som kunde få plads dær. Violinisten hr. Gunder spillede, og bagefter sang en af de unge svenske piger nogle af de vidunderlige svenske folkeviser. — Begtrup slut-

tede dagen med et par ord, hvorefter man sang aftensang.

— Elevmødet var nu til ende. Og alle tidens ulykker — krigen og dens følger — til trods havde vi fået lov til at opleve et par rige dage, samlede omkring vor gamle skole, og alt hvad den gav os.

Måtte vi skønne på den lykke overhovedet at kunne samles i disse år og under disse forhold. Og måtte det klare vor erkendelse af, at alle gaver, vi fik, følges af opgaver, og styrke vor frimodighed til at tage fat på opgavernes løsning.

Mikkol Pedersen.

Sønderjydske Soldater.

VI, DER HAR VÆRET Vidner til den store Verdensbrand, der i over fire Aar har hærget saa stor en Part af vor Verdensdel, har ikke blot gruet for, hvor mange Mennesker der blev dræbt, men vi har ogsaa gruet for alt det, der blev slaaet ihjel *inden i* Menneskenes Sind. Lykkeligvis har vi ogsaa en Gang imellem kunnet glæde os over det gode, som spirede frem under Krigens Paavirkning. Menneskets Underbevidsthed er som en Plet Jord ved Foraarstide. Jorden er fuld af et Mylder af Frø og Spirer, nogle bliver til Ukrudt og andre til Blomster. En Del Frø kommer aldrig til Udvikling; af dem, der spirer, bliver adskillige undertrykte af de andre og stærkere Vækster, mens andre bliver luget op af den opmærksomme Havemand. Saaledes som denne Plet Jord er vor Underbevidsthed fuld af Muligheder, og hvilke af dem, der kommer til Udfoldelse, beror paa de Forhold, vi lever under, og paa vor egen Vilje. Ethvert Menneske ejer Masser af Anlæg, som enten slet ikke spirer eller i alt Fald ikke faar Lov at vokse op, og det er i mange Tilfælde en Guds Lykke — for saavidt det var Ukrudt, Talen var om — mens det i mange andre er et Livstap, der finder Sted, idet Mennesket bliver mere lavstammet, mere afribbet, end det under gunstigere Vækstforhold vilde være blevet.

Nu har Krigen utvivlsomt virket paa Soldaterne

som en uhyre Varmebænk paa den ovenfor nævnte Jordbund: Ukrudt er skudt op med en gruopvækkende Fart og Frødighed, men der er ogsaa vokset Blomster frem, der i Størrelse og Farvepragt overgik alt, hvad vi havde hørt om i mange Tider.

Naar man har en Anelse om, hvor mange onde Anlæg der findes i Menneskenes Sind, finder man det ikke underligt, at Krigen — der jo er Ondskaben sat i System og praktiseret aabenlyst — har medført uhyre Raaheder og Ødelæggelser. Jeg skal ikke opholde mig ved de Skildringer, der er fremkommet af den Side af Soldaternes Sjæleliv.

Der fortælles en Historie om Ernst Trier og Grundtvig, og den er meget oplysende. Den unge og fyrige Trier kom op til Grundtvig og sagde, at nu havde han besluttet, at han vilde til at studere det onde til Bunds. »Naa, vil De det,« svarede Grundtvig, »ja, det vil jeg nu ikke med til, for det kan man kun gøre i Helvede, og der vil jeg ikke ned.«

Jeg antager, at Trier følte det slaaende i Grundtvigs Svar og opgav sit Studium af det onde. Han blev jo en af de Mænd, der i rigt Maal praktiserede det gode.

At studere Krigens Grusomheder og Raaheder vilde sikkert være at studere det onde i højere Grad, end vi i Aarhundreder har været i Stand til. Men det, jeg vilde med dette lille Bidrag, er at pege paa nogle af de smukke og rige Vækster, som Krigen har bragt for en Dag. Naar engang en stor Skribent tager sig for at skrive denne Krigs aandelige Historie, da vil han blandt de mange Millioner Deltagere fra alle Verdensdele ikke komme uden om de faa Tusinde sønderjydske Soldater, og blandt de Samlinger af Soldaterbreve, der findes paa Dansk, vil vi i al Fremtid have det største Udbytte af at læse de sønderjydske, selv om deres Skildringer vilde have været

endnu righoldigere, om de ikke havde skullet gaa gennem Censurens Skærsild først.

I 1915 udkom paa Gyldendalske Forlag *Sønderjyske Soldaterbreve* udgivne og indledede af Harald Nielsen.

I denne Samling faar man de skønneste Vidnesbyrd om, hvad Hjemkærlighed og Aandsliv kan betyde, ikke mindst for et Menneske, der maa lide Modgang, og det Modgang indtil Døden.

Lad mig nævne et Par Træk.

»Alt mens vi gennem Skydeskaarene holdt Udkig over mod den fjendtlige Stilling, skrev jeg en Lykønskning hjem til min Moders Fødselsdag og syslede lidt med Blomsterne i den lille Blomsterhave, vi havde anlagt opad Skraaningens i Skyttegravens.« —

»I otte samfulde Timer haglede Granaterne ned over Skyttegravene lige over for os. En Tid lang prøvede en Lærke paa at skaffe sig Ørenlyd. Den hang deroppe i Granaternes Bane uden at lade sig forstyrre af de store hvæsende Jærnfugle. Saasnart Kanonerne tav et Øjeblik, hørte man dens jublende Triller. Som jeg er kommet til at holde af den lille tapre Sanger henedel!« —

»Vi er ikke mere Borgere og Familiefædre, men Krigskarle. Hvor gør det godt at komme til befolkede Egne og se Børnene lege ved Vejen. Ja, i Gaar blev jeg helt hjertegreben ved at møde en So med et Kuld Grise, som vi havde taget til Fange.« —

Hvor er den første Soldats Blomsterhave og den andens Lytten til Lærkesangen ikke skønne Vidnesbyrd om deres Kærlighed til Hjemmet og dets Fred. Og ham, der blev *hjertegreben* ved at møde en So med et Kuld Grise — det er jo Familiefølelsen, Moderligheden, der paa een Gang vælder op i Krigskarlen, saa han bliver tyk i Halsen og faar fugtige Øjne.

Aldrig er Minderne om Hjemmet mere levende end Juleaften. Det kan ligefrem blive en stræng Aften for den, der første Gang oplever den blandt fremmede. Og saa at skulle fejre den paa Valpladsen, Julens absolute Modsætning! Men Sønderjyderne kan ogsaa det, ikke uden Smerte, men langtfra heller uden Udbytte.

Hør her, hvordan seks Nordslesvigeres Juleaften i en Jordhule paa Vestfronten gik for sig.

»Vor Stue var ikke stor. Men vi kunde være der. Jeg vil lige beskrive den. Rundt med Væggen en Jordbænk. Over mod den ene Side et Bord, der var opslaaet af et Par gamle Brædder. Væggene pyntet med Grankviste med et Par Julelys paa, som blev tændt; et Par Papirsroser og en Stjerne var ogsaa anbragt, og under alt dette havde vi nogle Julekort opslaaet. Bordet var dækket med en Avis, og der laa nogle Juleblade, Bibelen og et Par Salmebøger paa Bordet; — henne ved Døren stod vore Geværer med 5 skarpe Patroner i og Bajonetten paa, — parat til at tages i Brug; men godt, at vi slap for at bruge dem denne Aften — det var vor Julestue.

Da vi nu var samlede, begyndte vi med at synge »Julen har bragt velsignet Bud«. Jeg var Forsanger. I Førstningen bar Sangen os, og den lød frejdigt; men allerede da vi kom midt i det første Vers, begyndte Stemmerne at blive usikre. En Landeværnsmand, der har Kone og 5 Børn hjemme, slap først; han kunde ikke synge med mere — han græd. Vi andre mandede os op lidt endnu; men da vi kom til Slutningen af det andet Vers, var det forbi. Vi kunde ikke mere; vi græd alle. Efter nogle Øjeblikkes Ro fik vi begyndt paa det tredje Vers og kom ogsaa igennem; men Taarerne blev ved at løbe os ned ad Kinderne. Vi tænkte paa Jer, I Kære derhjemme. Hvad de franske Kugler endnu ikke havde faaet os

til, det formaaede denne Julesalme; den fik os til at græde, uden at vi skammede os derved«. —

Hjemkærligheden var een Ting, *Pligttroskaben* en anden Ting, vore Landsmænd med Grund kan berømmes for.

»Nordslesvigerne er i Grunden gennemgaaende helstøbte Mænd; de er altid ved et godt og frejdigt Mod, de er opfyldte af Pligttroskab, som deres Foresatte ogsaa stedse paaskønner, og saa er de præget af Alvor. Den Egenskab, der ellers gerne betegnes som jydsk Stædighed, viser sig her som Mod og Beslutsomhed, noget som vi allerede har hørt og set flere Eksempler paa under dette Felttog. Og Nordslesvigerne bindes sammen her i Felten, saa fast som aldrig før. Kameratskabet mellem Nordslesvigerne er noget, som næsten bliver misundt os af de øvrige«.

Oven for nævnte Brevsamling er skrevet af mange forskellige. Et samlet Billede af en enkelt Soldat faar man i den nylig udkomne Bog *Sønderjyden Mikael Steffensen*, en af de faldne. Minder og Breve udgivne af en Ven ved Valdemar Rørdam. (Aschehougs Forlag.)

Der er over det Billede af Mikael Steffensen, som pryder Bogen, et dejligt Udtryk, aabent, ærligt og trofast er det Ansigt, som her lyser en i Møde. Og saa læser man Bogen om den Dreng, der mistede sin Moder, da han var syv Aar gammel, for faa Aar efter ved Hjemmets fuldstændige Opløsning at komme ud blandt fremmede, hvorefter han som voksen efter en Vinter paa Høng Højskole tog Landbrugseksamen fra Landbohøjskolen 1913 for efter et Par Aars Tjeneste i Det kgl. danske Hedeselskab at skulle tiltræde Pladsen som Konsulent i Hede- og Mosekultur for den nordslesvigske Fælles-Landboforening, men da saa

Krigen kom 1914, rejste han straks sydpaa og meldte sig til sin Afdeling for at deltage i Krigen, indtil en Shrapnelkugle ramte hans Hjerter den 28. November 1917. Og det Billede, som den Bog giver os gennem hans egne Breve til Venner i Sønderjylland og København og andres Breve om ham, svarer ganske til Portrættet: aabent, ærligt og trofast.

Østasiatisk Kompagni tilbød ham en Plads i Siam med ikke mindre end Ministergage — 12000 Kr. — men Mikael Steffensen sagde nej. Han kunde ikke unddrage sin Fødestavn sin Manddomskraft. »Jeg har«, skriver Refshauge, ikke kendt mange, jeg tør næsten sige ingen, »der elskede Nordslesvig og de Mennesker, der bor der, med en saadan Lidenskabelighed som han«. —

Et gribende Vidnesbyrd om Mikael Steffensens storladne Karakter giver en Krigskammerat, en hamborgsk cand. jur. af jødisk Afstamning.

»Næsten i to hele Aar«, skriver han, »har jeg staaet ved hans Side i samme Kompagni. Jeg har aldrig haft en kærere og mere trofast Kammerat. Denne Krig har heller ikke for mig været noget Hædersblad. Lidelser under usigelig Uretfærdighed, som ogsaa mødte ham, har ofte nedtrykt mig frygtelig derude.

Og jeg ved ikke, hvorledes jeg skulde have kunnet bære alt dette, hvis ikke dette ædle, herlige Menneske altid havde staaet ved min Side — min Mikael, som jeg turde kalde ham. Aa Gud, naar jeg tænker paa alt, hvad dette Menneske har maattet finde sig i! Derude i den nøgne Elendighed bliver de fleste Mennesker til grimme Udyr; men mandig oprejst bar han til det sidste sin Menneskelighed højt løftet som en Fane. Hvor tit har jeg ikke set ham hjælpe disse ynkelige Skabninger, skønt han kun altfor godt vidste, at de misbrugte hans Næstekærlighed, hans Hjælp.

somhed, med den laveste Egoisme. Ofte har jeg gjort ham opmærksom paa, med hvilken Utak de lønnede hans Godhed, men Mikael smilede altid medlidende og hjalp dem igen ved første Lejlighed. Tog svært Arbejde for andre uden selv at søge Hvile og uden derfor i mindste Maade at forsømme sit eget. Jeg har ikke kunnet handle saaledes; dog har han staaet for mig som et lysende Forbillede.«

Et Bevis paa denne Mikael Steffensens straalende Uegennyttighed har man i Kammeratens Skildring af Dagene 9.—15. Januar 1915. De opholdt sig i en sumpet Grav i Udkanten af en Skov og stod i Vand til Knæerne, idet man endnu ikke havde lært at afvande Skyttegravene ordentligt. Franskmandene plejede at angribe Aften og Morgen. Derfor skulde hele Afdelingen staa kampberedt fra 6¹/₂—10 om Aftenen og igen fra om Morgenen Kl. 4. Mellem 10 og 4 skiftedes Mandskabet til at staa Vagt med 1—2 Timers Hvil efter hver Tur. Men selv i disse »Hviletimer« var det smaat med Hvilen; det var nødvendigt stadig at øse Vand af Graven, og dertil havde de kun primitive Øsekar. Den ene efter den anden meldte sig syg, saa der blev endnu færre til Afløsning. Det kunde blive til gennemsnitlig 11 Timers Vagt med kun 3 Timers »Hvil«. Saadan gik det tre Døgn i Træk, med sorte Nætter og øsende Regn. Da var langt over Halvdelen af Mandskabet sygemeldt, og Resten var ikke meget værd. Men Mikael stod Vagt fra om Aftenen Kl. 6 til om Morgenen Kl. 8 uafbrudt, idet han i sine egne Hviletimer frivilligt afløste snart en snart en anden, som ikke kunde mere.

Hver Morgen og Aften skulde Maden hentes fra den anden Ende af Skyttegraven, en lang og møjsommelig Vandring, som de fleste helst var fri for.

Jeg laa i de vaagne Nætter
og grundede ofte paa,
hvorfor jeg misted min ranke Dreng.
Jeg kunde det ej forstaa.

Men nu er jeg ved at skønne,
hvorfor min Søn skulde dø.
Der sprang af hans og hans Landsmænds Blod
et spirende Frihedsfrø.

Og Frøet har fæstet Rødder
i Hjerter i Syd og Nord.
Det volder, vi bærer Dannebrog
frem over vor Hjemstavns Jord.

Det volder, vi løfter atter
med Glæde vort gamle Flag
og lader det stige stolt mod Sky
i Lysets og Fredens Dag.

Thi takker jeg Gud vor Fader
histoppe i Himmerig.
Forgæves er ikke død min Dreng,
som faldt i den store Krig.

Anders Uhrskov.

En Morgen, da alle de andre gjorde Skrue, gik Mikael ene af Sted med 6—8 Kogekar og hentede Mad til hele sin Deling; til Tak spiste de andre al Maden, mens han hvilede ud efter Turen. Men Mikael smilede kun medlidende: »Hvor maa de stakkels Mennesker have været medtagne, siden de saadan helt kunde glemme mig«.

Det er en stor Berigelse at læse om denne stærke og dybt religiøse Mand. Jeg har læst Bogen højt for min Familie, og jeg tror, at vore to ældste Børn, som hørte derpaa, maaske bedst ad den Vej faar et varigt Indtryk af denne Tids Storhed. Saavel de sønderjydske Soldaterbreve som Bogen om Mikael Steffensen bør læses højt i Hjemmene. (De er tilmed billige, idet de koster henholdsvis 2 Kr 50 Øre og 1 Kr. 50 Øre). Disse to Bøger er et Vidnesbyrd om en Folkekraft, som vi er stolte af at finde hos vore Landsmænd Sonden Aa — dem, vi haaber snart at kunne byde et hjerteligt Velkommen hjem igen.

Men Glæden bliver blandet med Vemod. Mange er faldne, og andre er mærkede for Livstid. Det har voldt Sorg og Uro i Sindet, mange Mennesker har spurgt: Hvorfor . . . hvorfor . . . ?

Ogsaa jeg har spurgt saaledes, og det paa een Gang klareste og skønneste Svar, jeg har faaet derpaa, fandt jeg i et Digt, som en dansksindet Præst i Nord-slesvig, *Johan Zerlang* i Gram, for kort Tid siden har skrevet i »Nationaltidende«. Det lyder saaledes:

Han er ikke død forgæves —

Min Søn var en af de mange,
som faldt i den store Krig.
Han drog af Sted i sin Ungdomskraft
— tilbage kom han som Lig.

Smaameddelelser.

På **Marius Olsens** vegne skal jeg her i årsskriftet bringe en hjærtelig tak for det store bidrag, der ved elevmødet blev samlet ind til soldaterarbejdet i Barfredshøjlejren.

For mig var det jo en særlig glæde på dette sted og ved denne lejlighed at se den interesse, der blev vist vort arbejde.

Soldaterhjemmet i Barfredshøjlejren, i Oktober 1918.

Mikkel Pedersen.

Ved vort Bryllup havde vi den Glæde at modtage som Gave fra Elevforeningen Hedegaards Maleri af Frederiksborg Slot, set fra Indelukket. Vi siger hjærtelig Tak for dette kønne Billede, der altid paa dobbelt Maade vil minde os om de lykkelige Aar, vi har haft paa Frederiksborg Højskole. Det er vort Haab, at dette Maleri vil gøre sit til, at gamle Frederiksborgelever, der for kortere eller længere Tid kommer til Askov, vil finde det hjemligt i vore Stuer.

En særlig Tak til mit Danskhold fra i Sommer for de to smukke Spiseskeer, som vi daglig bruger.

•Nørreled•, Askov, 7/11 1918.

Ingeborg og Frederik Schrøder.

Jeg bringer herved min hjerteligste Tak til Elevforeningens Medlemmer for det smukke Maleri, I glædede mig med til mit Bryllup den 17. Oktober.

Eli Anker-Møller.

Nye Bøger. I Løbet af dette Aar er udkommet: *Jakob Knudsen*. En Lednedstegning af *Holger Begtrup*. Bogen, der er udkommet paa Gyldendalske Boghandels Forlag, er paa 261 Sider og koster 5 Kr. 75 Øre.

Udvalget for Folkeoplysningens Fremme har udsendt *D. G. Monrad*. Et Levnedsløb skildret af *Fred. Nørgaard*.

Denne Bog, der er paa 286 Sider og forsynet med 12 Billeder, koster indb. 3 Kr.

I Efteraaret udkom hos Gyldendal *Brevbog for Landmænd af Anders Uhrskov*. Denne Bog, der i Teksten bringer Afbildninger af Postpapirer, Veksler, Checks osv., er paa 62 Sider og koster indb. 2 Kr. 25 Øre.

I Januar 1919 udkommer *Nordsjællandsk Landsbyliv i ældre Tid* paa Grundlag af fhv. Folketingsmand Lars Larsens Beretninger udarbejdet af *Anders Uhrskov*. Af Bogen, der udsendes til alle Medlemmer af *Historisk Samfund for Frederiksborg Amt*, vil der komme et mindre Antal Eksemplarer i Boghandelen. Bogen vil blive paa o. 160 Sider, og den vil bringe 14 Gengivelser af Tegninger og Malerier af P. C. Skovgaard og J. Th. Lundbye. Bogladeprisen vil blive o. 3 Kr. 50 Øre.

I Folkets Førere, 4 Række, er ukommet: *J. Th. Lundbye*, Dagbogsoptegnelser, i Udtog ved Museumsdirektør *Karl Madsen*. Bogen er rigt illustreret.

Rasmus Rask af Professor, Dr. phil. *Otto Jespersen*.

Endvidere vil der i det nye Aar udkomme følgende fire Bøger:

J. P. E. Hartmann af Musikhistorikeren *William Behrend*.

H. P. Hanssen-Nørremølle af *Fred. Nørgaard*.

Præsident Wilson af Højskolelærer, cand. mag. *Erik Appel*.

Sokrates af Højskoleforstander *Alfred Povlsen*.

Bogladeprisen er 2 Kr. pr. Bind, 9 Kr. 90 Øre for alle 6 Bøger.

Efteraarsmødet paa Frederiksborg Højskole afholdes i 1919 den 19., 20. og 21. September.

Til Medlemmerne. Mulige Udmeldelser og Adresseforandringer maa være indsendt til Hedegaard inden 1. November ledsaget af Meddelelse om, hvilken Aargang vedkommende hører til.

Artikler til Frederiksborg Højskoles Aarsskrift for 1919 bedes indsendt til Uhrskov inden 1. Oktober.

INDHOLD

	Side
<i>Holger Begtrup</i> : Jakob Knudsens Særstilling	3
— Fra Frederiksborg Højskole (m. 6 Bill.)	15
— Absalon	26
<i>Anders Uhrskov</i> : Folkeminder	31
<i>Sigfred Munch</i> : Gennem »Vinduet i Vest«	52
<i>Frederik Schrøder</i> : Hugin og Munin	60
<i>Niels Dael</i> : Paaskepræken	66
<i>P. Rydbergt</i> : Barndommens riddersal	73
<i>Steffen Steffensen</i> : Tiden, der svandt	90
<i>Mikkel Pedersen</i> : Elevmødet 1918	95
<i>Anders Uhrskov</i> : Sønderjydske Soldater	100
Smaa meddelelser	109

H

**I 1919 agtes Elevmødet holdt
Søndag den 13. Juli.**

Gamle Elever er velkomne Lørdag den 12. Juli, naar de melder sig til Begtrup paa et Brevkort og medbringer et Tæppe.

Bestyrelsen.